

iINTERVALLi

Musiikkikirjastoalan yhteinen julkaisu

1/2023

Sisältö 1/2023

- 3 [Pääkirjoitus: Maailma ilman Intervallia](#)
Tiina Tolonen
- 4 [Rockantropologi Timo Saarniemen laaja maailma](#)
Santeri Skofelt
- 15 [Musiikkikirjastomaailman suuntimaa etsimässä](#)
Ari-Pekka Lauhakari
- 21 [Rovaniemen musiikkikirjasto vinkkaa aineistoa yhdessä ammattimuusikoiden kanssa](#)
Marko Niemelä
- 23 [Osallistava musiikkikirjasto – uhka vai mahdollisuus?](#)
Ari Hietala
- 25 [Kirjastotilastot ja CD-levyn moniulotteinen kohtalo](#)
Ilari Reuhkala
- 30 [Kirjasto soikoon! – Helsingin kaupunginkirjaston musiikkipalvelut laajenivat radioon](#)
Ilkka Mikkola, Laura Aaltonen, Jukka Halttunen & Ari Rajala
- 39 [Kuopion musaosastolta kajahtaa!](#)
Laura Airaksinen
- 44 [Soveltuuko Finna lainkaan musiikin tiedonhakuun?](#)
Heikki Poroila
- 46 [Pomohaastattelu IV: Kirjastopalvelujohtaja Jouni Pääkkölä, Oulu](#)
Heikki Poroila & Jouni Pääkkölä
- 49 [Ivarin kesälaidun](#)
- 50 [Case Musiikkikirjastoallianssi Helsingissä – malli 4 + 1 \(neljä kirjastoa, yksi arkisto\)](#)
Arja Niemimaa
- 55 [Mukavassa työssä monitaiteisessa ilmapiirissä – haastateltavana Taideyliopiston kirjastonjohtaja Tommi Harju](#)
Tiina Tolonen & Tommi Harju
- 60 [Muusikko ja panimomestari](#)
- 61 [Suomalaista kuoromusiikkia Amerikan-markkinoille – ACDA 2023 Cincinnati](#)
Kari Laitinen
- 65 [Päätoimittajan kolumni: Ei nimi yhdistystä pahenna – vai pahentaako?](#)
Tiina Tolonen

Maailma ilman Intervallia

Teksti ja kuva **Tiina Tolonen**, päätoimittaja

Kulttuuriantropologian graduni valmistuttua olin kummallisessa tilanteessa, minulle ilmes-
tyi yhtäkkiä vapaa-aikaa. Käännyin siinä sitten Netflixin puoleen, ja löysin dokumentin,
joka imaisi minut tiiviisti ruudun ääreen 1,5 tunnin ajaksi.

A world without Beethoven on Deutsche Wellen tuottama, mielenkiintoinen dokumentti,
jossa Berliinin Filharmonikkojen käyrätorvensoittaja **Sarah Willis** keskustelelee **Ludwig van
Beethovenin** vaikutuksesta eri musiikin genreihin ja musiikin maailmaan yleensä mielen-
kiintoisten vieraidensa kanssa. Olisi voinut odottaa, että ohjelmassa tavataan suuria klas-
sisen musiikin nimiä, mutta yllätys olikin melkoinen kun ensimmäiseksi Willis keskusteli
Beethovenista The Scorpions -yhtyeen kitaristi **Rudolf Schenkerin** kanssa. Schenker, ku-
ten ohjelman muutkin vieraat, mm. **Billy Bragg, Van Dyke Parks, John Williams** ja **Wyn-
ton Marsalis** paljastuivat suuriksi Beethoven-faneiksi.

Pääkirjoitusta aloittaessani muistin tuon ohjelman ja mietin, minkälainen maailma olisi il-
man musiikkikirjastoja tai nyt kaksivuotiasta uutta Intervallia. Vaikka tässä kohtaa olen hy-
vin puolueellinen, uskon että paljon tyhjempi. Nyt ilmestynvä vuoden 2023 ensimmäinen
numero jakaa monipuolisesti tietoa kirjastolaisten maailmasta ja on mielenkiintoinen ko-
konaisuus, jossa matkustetaan etelästä idän kautta pohjoiseen ja piipahdetaan jopa Ameri-
kan mailla. Mistä muualta olisin tästä kaikesta saanut lukea, jos ei olisi Intervallia?

Beethoven-dokumentti toimii klassisen musiikin noviisille hyvänä lähtökohtana sekä Beet-
hovenin että klassisen musiikin maailmaan yleensä. Samaten se voi avata rock- ja pop-mu-
siikin harrastajalle sitä, mistä ideat konseptialbumista, ohjelmamusiikista tai koukuttavista
riffeistä ovatkaan lähtöisin (päässä alkaa välittömästi soida An die Freude, **Ritchie Black-
moren** versiona tietenkin). Intervalli toimii samaan tapaan lähtökohtana musiikkikirjas-
toista kiinnostuneille tai kiinnostuville. Siellä asiakaspalvelutiskin takana kuplii todella
monipuolinen maailma, kuten Kuopiosta ja Rovaniemeltä tulleet jutut osoittavat. Intervalli
antaa toivottavasti myös paljon keskustelunaihetta ja mikseipä syytä myös vakavampaan
pohdintaan musiikkikirjastoihin liittyen. Kaikista tämän lehden teemoista saa ja voi antaa
palautetta: intervallilehti@gmail.com. ■

Musiikkikirjastoalan yhteinen julkaisu

Julkaisija Suomen musiikkikirjastoyhdistys ry

27. vuosikerta 2023

ISSN 1796-7392

Yhteys toimitukseen:

intervallilehti@gmail.com

Intervalli julkaistaan vuonna 2023 kahtena verkko-
lehtenä. Lehti on maksutta luettavissa ja ladattavis-
sa osoitteessa intervalli.fi.

Päätoimittaja
Toimitussihteeri
Toimittajat

Tiina Tolonen
Jaska Järvilehto
Maaria Harviainen
Ilkka Mikkola
Tuomas Peltari

Intervallin yksittäisiä artikkeleita voi lukea ja kom-
mentoida blogissa Musiikki kuuluu kaikille
musiikkikuuluukaikille.musiikkikirjastot.fi.

© Kirjoittajat ja kuvaajat 2023

Timo Saarniemen kirjallisuutta, photonoiria ja Mukavia turkulaisnuoria -single vuodelta 2006. Kollaasi ja kuva: Tuomas Pelttari ja Santeri Skofelt

Rockantropologi Timo Saarniemen laaja maailma

Teksti Santeri Skofelt • Toimitus ja kuvat Tuomas Pelttari ja Santeri Skofelt

Lukijalle

Timo Saarniemen (1942–2005) syntymästä tuli 27. heinäkuuta 2022 kuluneeksi 80 vuotta. Turussa vaikuttanut Timo Saarniemi oli monia asioita: alakulttuurien tutkija ja tallentaja, valtiotieteen lisensiaatti ja filosofian maisteri, espoolaisen lukion äidinkielen lehtori, mielipidekirjoittelun epävirallinen ennätysmies, nuoruuden palvoja ja ihminen, jota innosti kaikki mahdollinen samean staattisuuden liikkeelle sysäävä luovuus.

Allekirjoittaneella oli ilo ja kunnia saada kuratoida Turun kaupunginkirjaston musiikki-osastolla 17.10.–18.12.2022 näyttely *Timo Saarniemi, katoavan Turun tallentaja*, jossa oli

esillä photonoir-raportteja, kirjoja ja postikortteja. Näyttelyn yhteydessä järjestettiin musiikkiosaston Stagella myös keskustelutilaisuus, jossa haastattelin tietokirjailija **Aku-Tuomas Mattilaa** hänen henkilökohtaisista muistoistaan liittyen Timo Saarniemeen.

Näyttely ja keskustelutilaisuus olivat molemmat menestyksiä, joiden myötä sain käydä monta lämminhenkistä keskustelua Saarniemen tunteneiden ihmisten kanssa. Muistoja ja tarinoita sekä tarvetta kertoa niitä ilmeni todella paljon. Oli syntynyt kestävä impressio.

Tämän kirjoituksen tarkoitus on avata lukijalle Timo Saarniemen elämänkehää ja mysteerii, samalla tapaa kuin **Kimmo Jaramon** videoima haastattelu Saarniemestä vuodelta 1996¹.

Saarniemen elämä sekä hänen kulttuurihistoriallisesti merkittävä tallennustyö vuosien 1983–2005 välillä ansaitsee tulla esitellyksi, sillä ne tarjoavat ainutlaatuisen perspektiivin urbaanin elämän- ja alakulttuurien kuvaukseen.

Rockantropologin laaja maailma

Timo Saarniemi syntyi Turussa unikeonpäivänä 27. heinäkuuta 1942. Turun ja Helsingin kulttuuripiirit oppivat vuosien varrella tuntemaan tämän erikoislaatuisen miehen monet roolit ja toimet. Hänet muistetaan erityisesti turkulaisen rock-kulttuurin valokuvaajana ja tallentajana.

Saarniemen pokkarikameralle tallentui lähes joka viikonloppu (erityisesti 90-luvulla) turkulaista yöelämää, nuoruuden kipinäntä ja baarien hämyä. Kameran välähdykset löysivät lopullisen muotonsa valokopioituina kuvaraportteina, joita Saarniemi koosti ja jakoi eteenpäin. Näitä zinenkaltaisia, persoonallisia koosteita Saarniemi kutsui photonoir-raporteiksi.

Aivan erityisen maininnan ansaitsee hänen julkaisusarjansa *Mukavia turkulaishnuoria*. Sarjan jokainen numero oli Saarniemen kunnianosoitus jollekin tietylle nuorelle ihmiselle ja hänen intresseilleen. Turkulaishnuorien esiin nostaminen tietyssä mielessä konkretisoi Saarniemen mission tuoda esiin nuoruuden rajaton luovuus ja sen vaikutuspiirissä eläminen. Tämä tarkoitti niin rock-kansan kuin myös akateemisen nuorison liikehännän tarkkailua ja tallentamista. Siten hän saattoi myös omalla tavallaan toteuttaa ikuisen nuoruuden haaveen.

Klassikko ja haaveilija

Aina kun yritämme hahmottaa ihmisen kokonaisuutta, olisi meidän kenties luontevinta aloittaa alusta. Jokainen ihminen on kuitenkin kirjoituksia suurempi, osatekijöiden, sattumien ja valintojen summa. Toisin sanoen jokainen ihminen on mahdollisuus omalla tavallaan saattaa tekstissä esiin lihana ja verenä. Ranskalainen sosiologi **Pierre Bourdieu**² tunnisti tämän dilemman jo henkilöbiografioissa käytetyn kielen tasolla, joissa tutkimuksen kohteesta käytetään sanoja ja sanamuotoiluja kuten: ”jo”, ”siitä hetkestä lähtien”, ”nuoruudesta alkaen”, ”aina”. Tällä on tietysti seurauksena eletyn elämän siistitty ja järjestetty kronologisuus, jossa ei kuitenkaan ilmene kuin vain murto-osa yksilön elämän laajuudesta. Näiden seikkojen sanelemana kirjoitan Timo Saarniemestä.

1 *Rockantropologi Timo Saarniemi*. Videodokumentti, 25 min. Jaramo Kimmo. (1996).

2 *Key Concepts*. Bourdieu Pierre. S. 11. (2014). Michael Grenfellin kirjoittama johdatus otsikolla *Biography of Bourdieu* nostaa esiin Bourdieun anti-biografisuuteen liittyvää ajattelua.

Santeri Skofelt. Kuva: Tuomas Peltari

Timo Saarniemen äiti Tyyne kuoli vuonna 1943 Timon ollessa yksivuotias. Tämän jälkeen Timon isovanhemmat, Amanda ja Kustaa Jokinen ottivat lapsen luokseen sukutilalleen Ry-mättylään. Isä Vilho ja Sylvi-täti jäivät asumaan Timon ensimmäiseen kotiin Hippoksen-tielle. Isä Vilho kuoli vuonna 1967. Seitsemänvuotias Timo muutti isovanhempiensa kanssa takaisin Turkuun vuonna 1949, osoitteeseen Simolankatu 17. Tällöin samaiseen omakotita-loon muutti Sylvi-täti ja näin perhe oli koossa.

Marraskuussa 1951 perhe muutti jälleen, mutta tällä kertaa pysyvästi. Muutto Portsaan oli Timon elämän kannalta yksi keskeisimpiä vedenjakajia, sillä Sairashuoneenkadun asunto tulisi tulevaisuudessa olemaan hänen aikuiselämänsä koti ja Portsa hänen identiteettinsä erottamaton osa.

Isovanhempien kuollessa 75-vuotiaana vuonna 1952 jäi Sylvi-täti huoltamaan Timoa. Sylvin vastuulle jäi myös Timon saattaminen opintielle, seikka jota hän muistelee juhlapöytäkirjassaan *Oman itsensä sankari*.

– Syyskuun alussa 1953 kasvatusäitini ja tätini Sylvi Jokinen vei minut ilmoittautu-maan rehtori K.S. Koskisen kansliaan Turun klassilliseen lyseoon, joka oli hänen mie-lestään ainoa kunnon koulu Turussa, koska hänen lapsuuden- ja nuoruudenystävänsä komisario Kankareen pojat Kaino ja Ragnarkin olivat sitä käyneet. Niin minusta tuli ”klassikko” ja muinaisen Kreikan ja Rooman perinnön vaalija, joka luki seitsemän vuot-ta koulussa latinaa eli ns. pitkää latinaa.³

Koulumaailma oli ensimmäinen sosiaalinen ympäristö, jossa Saarniemi pääsi vaikuttamaan ja hahmottamaan itseään laajemmin. Pitkän latinan klassikon aseman tai roolin voi ymmär-tää itsevarmuuden osoituksena, kuuluvuutena johonkin. Samalla hän tavoitti myös arvo-perustan, jossa koulutuksella tulisi aina olemaan kultareunus. Klassisen eurooppalaisen sivistysihanteen omaksuminen myö<s viitoitti tietä korkeimpiin opintoihin ja myöhemmin myös opettajan työhön.

3 *Oman itsensä sankari*. S. 20. (1992).

Koulussa Saarniemi hakeutui luokan priimusten joukkoon, joita muut koulun oppilaat nimittivät ”pässisteiksi”. 1950-luvun koulumaaailmaa Saarniemi kuvaa kaavoihin kangistuneeksi, ikäväksi ja suvaitsemattomaksi. Luokalle jätettiin helposti ja kuri oli ruumiillista. Saarniemellä oli vielä keskiluokilla tiiviitä ystävyys-suhteita, mutta erkaantuminen muista tovereista alkoi kuitenkin Saarniemen mukaan lukiossa.

– Lukiovuosina yksinäistyin hiljalleen ’sivulliseksi uneksijaksi’. Kaupunginkirjaston kirjat tulivat tuolloin minun elämäni tärkeimmäksi asiaksi yhtä lailla kuin yksinäiset jokapäiväiset pyöräretket Ruissalon tammimetsien katveeseen tai penkkiurheilun pariin Kupittaaan jalkapallokenttien laitamille ja Tennishallin koripallo- ja käsipallo-ottelujen katsojaksi.⁴

Lukiossa Saarniemi kirjoitti runoja, joissa puhutaan selittämättömästä kaihosta ja nuoruuden katoamisesta. Hän luki myös suurella intohimolla nobelisti **Romain Rollandin** *Jean Christophe* -romaanin paksuja niteitä. Ulkopuolisuuden ja sivullisuuden suhde Saarniemen on mielestäni osa kiinnostavaa paradoksia. Toisaalta hän jo melko varhaisesta nuoruudesta asti tuntui tietoisesti ottavan etäisyyttä ihmisiin ja hakeutuvan tarkkailijan rooliin. Paradoksin kuitenkin muodostaa se seikka, että hän oli myös koko elämänsä aktiivisesti osallisena hyvin monenlaisissa ryhmissä ja sosiaalisissa ympäristöissä. Näihin kuuluivat mm. opiskelijaporukat, tutkijayhteisöt, urheiluseurat, rockpiirit ja kouluyhteisö.

Mielestäni ei voida mitenkään kestävästi tarjota hänelle erakon leimaa, vaikka tällaistakin luonnehdintaa olen kuullut käytettävän. Pikemminkin olisi tunnistettava nämä molemmat puolet hänestä ja myös se, että hän jätti aina, liikkui missä piireissä tahansa, kestävästi impression itsestään.

Sivullisuuteen kuuluu tietenkin myös esteettinen ulottuvuus. Sivullinen on mysteeri muille. Hän on omalakinen, profiloitunut toimija, joka haluaa ylläpitää etäisyyttä muihin. Sivullisen ja tarkkailijan rooli varmasti sopi hänelle, sillä olihan hän itseymmärrykseltään elämän opiskelija, sosiaaliantropologista otetta erilaisten alakulttuurien moneuden tutkimiseen soveltanut individualisti. Samalla hän oli *stranger in the night*⁵, yön muukalainen, joka liikkui sujuvasti tilanteesta toiseen, eläytyi ja jatkoi matkaansa.

Ylioppilaaksi Timo Saarniemi valmistui vuonna 1961. Opinnot jatkuivat Turun yliopiston humanistiseen tiedekuntaan. Saarniemi läpäisi suomen kielen pääsykokeen ja liittyi Turun yliopiston Varsinais-Suomalaisen Osakunnan keltanokaksi eli beaaniksi sekä vuotta aikaisemmin perustetun Kanta-yhdistyksen jäseneksi. Akateemisten opintojen ohella Saarniemi opiskeli myös elämää ja pääsi osalliseksi siitä haaveiden valtakunnasta, joka koulupoikana vahvasti sävytti hänen mieltään.

Minä olen oma matkani

Timo Saarniemi valmistui filosofian kandidaatiksi Euroopan hulluna vuonna 1968. Näihin aikoihin opiskelijaradikalismi levisi yliopistoissa ja saapui myös Suomeen kun Vanha valattiin Helsingissä 25. marraskuuta. Tuona kyseisenä iltana Saarniemi sattui seuraamaan myös hurmoksellisia palopuheita ja matrasseilla makaavia valtaajia Kaivopihan puoleisen oven edustalla.⁶

4 Sama

5 Katso 1.

6 Oman itsensä sankari. S. 50. (1992).

Timo Saarniemi: Eurooppalainen matkapäiväkirja (Äidinkielen opetustieteen seura 2002)

EUROOPPALAINEN MATKAPÄIVÄKIRJA

TIMO SAARNIEMEN 60-VUOTISJUHLAKIRJA
MATKOILTA EUROOPASSA 1969-2001

Äidinkielen Opetustieteen Seura ry:n
kaunokirjallisia julkaisuja

Yhtäkkiä alkoivat uudet tuulet puhaltaa myös Turussa. Underground tuli vyöryen ja tunkeutui valveutuneiden kansalaisten tajuntaan piristeen tavoin. **Jarkko Laine, Markku Into, M. A. Numminen** ja **Harro Koskinen** monien muiden kanssa synnyttivät vapautuneen ilmaisun, yleisen hämmennyksen ja anarkian äänet kaikumaan kulttuurikentälle.

Vuonna 1969 Saarniemelle avautui Eurooppa. Hän lähti TVO:n⁷ osallisena kuukauden mittaiselle matkalle Keski- ja Etelä-Eurooppaan. Vuonna 2002 julkaistussa *Eurooppalaisessa matkapäiväkirjassa* Saarniemi kertoo vierailustaan Pariisiissa seuraavasti.

– Pariisissa on kuumaa. Saamme juuri ja juuri telttapaikat Pont de Neuillyn lähistöllä olevalta leirintäalueelta. Ero, Pentti ja ja minä pystytämme telttamme aivan alueen portin viereen. Sitten kiireesti Pariisiin iltaan, L'Avenue des Champs-Elyseen katukahvilaan juomaan Slavia-olutta. Paikalle tulee muutama andalusialainen opiskelija kitaroihin ja jännittävine hapsuviittoineen. Pariisi lumosi heti lämpimänä elokuun iltana. Vaeltelemme latinalaiskortteleissa, käymme syömässä kellariravintolassa, jonka kiviseinät tihkuvat kosteutta. Kävelykatujen sokkeloissa jooga-miehet ja sahansoittajat luovat tunnelmaa.⁸

Matkustelusta tuli Timo Saarniemelle intohimo. Hän lähti joka kesä ulkomaille etsimään seikkailuja, tutustumaan kulttuureihin ja kohtaamaan ihmisiä. Samalla hän valokuvasi kaikki itselleen tärkeät etapit ja ihmiset matkoiltaan. *Eurooppalaisessa matkapäiväkirjassa* Saarniemi esittelee kaikki vuosien 1969–2002 välillä tehdyt matkat, ja tekee täydelliset se-

7 TVO = Turun Varsinais-Suomalainen Osakunta.

8 *Eurooppalainen matkapäiväkirja*. S. 13. (2002).

lonteot kaikista kulkuvälineistä, reiteistä, hotelleista, festareista ja klubeista joissa hän on matkoillaan vierailut. Niitä on valtavat määrät! Moinen keräily ja säilyttäminen oli hänelle tietenkin luonteenomaista, sillä Saarniemi oli myös itse oma tutkimuskohteensa, subjekti ja objekti samassa hahmossa.

Vuonna 1970 Saarniemi sai vakituisen äidinkielen lehtorin viran Espoosta, Vapaaniemen yhteiskoulusta (vuodesta 1976 Kaitaan lukio). Tätä virkaa hän hoiti ansiokkaasti elämänsä loppuun asti. Saarniemi muutti työn perässä asumaan Lauttasaareen. Tuon samaisen vuoden kesällä 1970, järjestettiin Turussa ensimmäinen Ruisrock. Tuolloin 28-vuotias Timo Saarniemi osallistui festareille toimitsijana. Hän pääsi tarkkailemaan esiintyjiä backstagen kulisseissa myös yksityisenä ihmisenä, ja kuvaili elävänsä viimeistä nuoruuden kesää. Ruisrockista Saarniemi kirjoitti myös Tylkkäriin⁹ varsin ekspressiivisen kirjoituksen otsikolla *Ruisrock 70:n siivellä*. Myöhemmin Saarniemi tietysti osallistui festivaalille jokaisena elämänsä kesänä, lukuunottamatta vuotta 1975.

Vakituinen virka Kaitaan lukiossa oli tietynlainen askel aikuisuuden kynnykselle. Se merkitsi laajentunutta vastuuta, jonka Saarniemi samalla yhdisti luovuuteen. Kaitaan lukio syntyi peruskoulu-uudistuksen myötä, ja puhtaalta pöydältä opetustyönsä aloittanut Saarniemi sai ottaa toiminnassaan pedagogisia vapauksia vailla perittyä manttelia. Tämä merkitsi vapautta toteuttaa oppilaiden kanssa monenlaisia innostavia hankkeita kuten *Slangi-Kalevala*, popkurssit ja esimerkiksi vuonna 1982 valmistunut pro-gradu, joka kantoi nimeä *Sosiaaliantropologinen tutkimus nuorten myönteistä ja kielteistä identiteettiä koskevista käsitteistä*. Tutkielmassa Saarniemi haastatteli nimenomaan Kaitaan lukion oppilaita.

Kaiken huomioon ottaen, Saarniemi suhtautui työhönsä suurella intohimolla. Hänelle tärkeintä koulussa oli oppilaiden innostaminen oman ilmaisunsa ja ajattelunsa löytämiseen. Hän oli pidetty opettaja niin oppilaiden, kuin myös opettajakollegoiden keskuudessa. Allekirjoittaneella on ollut ilo saada tavata muutamia Saarniemen entisiä oppilaita ja kollegoita, joiden muistoista on esiin piirtynyt jaettu käsitys innostavasta, monipuolisesta ja aina liikkeellä olevasta opettajasta.

The Doors -yhtyeen solisti **Jim Morrison** kuoli vuonna 1971. Morrisonin myyttisellä hahmolla tulisi vuosien mittaan olemaan kasvava vaikutus Saarniemen henkilöön ja persoonaan.¹⁰ Turkulainen poliittinen runojulkaisu *Koivu ja tähti* julkaisi numerossa 2/1971 Jim Morrisonin kuolemaa käsittelevän kirjoituksen *Liskokuningas autuaammilla metsästysmailla*.¹¹ Ei voida varmuudella sanoa milloin Saarniemi ensimmäisen kerran 'hurahti' Morrisoniin. The Doors oli vielä 1960-luvulla melko tuntematon euroopassa eikä yhtye keikkaillut aktiiviaikoinaan kertaakaan Suomessa. Runoilija **Tapani Kinnunen** on maininnut käyneensä Saarniemen kanssa kahdenkeskisen keskustelun, jossa Saarniemi olisi maininnut Morrison-innostuksen alkaneen kunnolla vasta Jerry Hopkinsin ja Danny Sugermanin kirjoittaman elämäkerran *No One Gets Out Here Alive*¹² (1980) lukemisen jälkeen.

Morrison-innostus sai monenlaisia muotoja. Saarniemi alkoi käyttää aktiivisesti kuuluisia nahkahousujaan. Hän keräsi myös kaiken Jim Morrisonia ja The Doorsia käsittelevän

9 Tylkkäri – Turun ylioppilaslehti.

10 Katso 1.

11 *Koivu ja tähti* -lehdessä 2/1971 julkaistu kirjoitus on luettavissa digitaalisesti Oranssin pienlehtiarkistosta.

12 *No One Gets Out Here Alive*. Hopkins & Sugerman. (1980). Kirjan suomennos ilmestyi vuonna 1981.

kirjallisuuden mitä vain sai käsiinsä. Morrisonin ja Saarniemen kasvojen samankaltaisuus sai aikaan myös kansan syvissä riveissä mytologisia äänenpainoja, joissa toistuivat fraasit Saarniemestä Jim Morrisonin reinkarnaationa. Jim Morrisonissa Saarniemeä kiinnostivat monet asiat. Keskeisin kiinnostus kohdistui tietenkin Morrisonin hahmon kokonaisvaltaisuuteen ja toisaalta mystisyyteen. Morrisonista muodostui Saarniemelle vuosien varrella hänen oman rock-tutkimuksensa keskeinen kohde, ikoni, joka heijasteli oman aikansa kulttuurillista murrosta täydellisesti sekä myös eräänlainen alter ego, johon omat liikkeet yön hämärissä peilaantuivat.

Yö on vielä nuori

Turkuun Saarniemi palasi vuonna 1984. Hänen tätinsä Sylvi oli kuollut vuotta aikaisemmin ja jättänyt Timolle perinnöksi Portsan lapsuudenkodin. Juuri muutto takaisin Turkuun teki Saarniemestä sen ”kulttihahmon”, mikäli ilmaisu sallitaan, jona hänet opittiin tuntemaan Turun katukuvassa ja kulttuuripiireissä. Opetustyö tietenkin jatkui Espoossa ja Saarniemen liikkuva elämäntyö sai aivan uuden ulottuvuuden työmatkojensa puolesta. Hän lähti Espooseen arkisin aamun ensimmäisellä junalla ja palasi työpäivän jälkeen illan jo ollessa pitkällä. Junamatkat hän toimeliaana ihmisenä omisti erinäisten projektien suunnitteluun ja työstämiseen. Myöhemmin kun hän alkoi tekemään aktiivisemmin photonoir-raporttejaan, hän valikoi kuvia, sovitteli niitä ja tekstasi niiden alapuolelle erinäisiä huomionarvoisia merkintöjä näillä junamatkoillaan.

Viikonloput Saarniemi omisti keikoille, akateemisille tilaisuuksille ja urheilutapahtumille. Arvio ei juuri taida heittää, jos sanotaan että mikäli jossain turkulaisella klubilla oli viikonloppuna keikka, niin siellä oli myös Timo Saarniemi kameroineen. Hän valokuvasi aivan valtavat määrät vuosien 1984–2005 välillä.

Pokkarikameran välähdykset tallensivat nuorta intoa ja luovuutta sellaisissa paikoissa kuin Kåren, TVO, Imamin keinutuoli, Keskikrouvi ja Turun kirjakahvila. Saarniemi alkoi ensimmäisen kerran vuonna 1984 julkaisemaan zine-tyylisiä valokopioituja omakustannelehtisiä, joita hän sitten jakoi mm. baareihin, lukioon ja yksityishenkilöille. Myöhemmin näitä lehtisiä alettiin kutsua photonoireiksi, johtuen kuvien mustavalkoisesta ja usein melko suttuisesta, mutta myös hyvällä tavalla rosoisesta yleisilmeestä. Valokuvaajana Saarniemen on sanottu olleen nopea, vuolas ja joskus viekas, jotta haluttu hetki ja ihmiset siinä hetkessä on saatu tallennetuksi. Photonoir-raportteja kertyi vuosien varrella satoja eikä niistä käsitäkseni ole tehty kunnollista bibliografiaa.

Tavanomainen raportti käsitteli esimerkiksi jotakin keikkaa, bändiä tai yksittäistä ihmistä. Kuvaraportin kannessa komeili Saarniemen kuva ja kuvan alla oli teksti: Timo Saarniemi, Antropologi. Raporttien sisällöt koostuivat kuvista, keikkalipuista, asiaan liittyvistä mainoksista ja pienistä tekstuaalisista merkinnöistä tyyliin: ”Hanien ja ja fanien jännittynyttä odotusta Keskikrouvissa”¹³, tai sitten ”Markko voitti kummatkin pelit, koska hän ennakoi viisi siirtoa etukäteen”¹⁴. Välillä raporteissa saattoivat nimet mennä väärin, välillä Saarniemen ironiset heitot esim. jonkun tyylistä saattoivat aiheuttaa närkästystä. Saarniemi itse suhtautui raporteihinsa eräänlaisina ”kevennyksinä”, jotka toisivat esiin millaista elämämeno on tietyissä ympäristöissä. Mutta toisaalta hänellä oli myös hyvin vahva sosiaaliantropologinen motiivi, joka ohjasi häntä valokuvaajana, tallentajana ja ihmisenä.

13 *The Kyyhanikyy Story 1992 at Keskikrouvi*. Saarniemi Timo. (1992).

14 *Make ja muut – ihmisiä läheltäni*. Saarniemi Timo. (1994).

Saarniemen kokoamia photo-noir-raportteja esillä Turun musiikkikirjastossa syksyllä 2022. Kuva: Tuomas Peltari

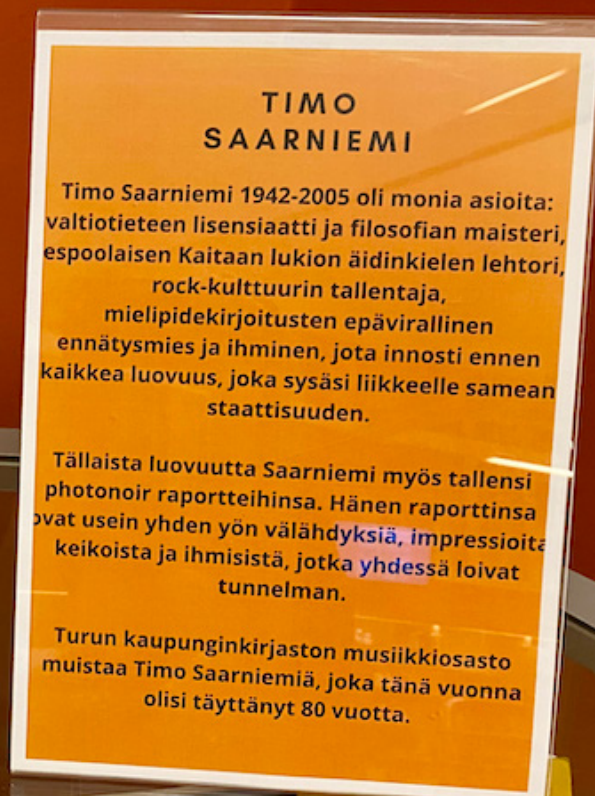
Sosiaaliantropologia tutkii ihmisyyhteisöjen sosiaalista ja kulttuurillista moninaisuutta, johon liittyvät niin tapakulttuuri, puhe-kulttuuri, sekä kulttuurilliset kontekstit. Sosiaaliantropologian lähestymistapa tähän moninaiseen ilmiökenttään on etnografinen eli osallistuvaan havainnointiin perustuva tutkimuksen teon tapa. Sosiaaliantropologi siis menee erilaisen kulttuuritaustan ja maailmassaolon tavan omaavan ihmisryhmän pariin ja pyrkii täydellistämään ymmärrystään heidän kulttuuristaan käsin.

On huomionarvoista huomauttaa, että Saarniemi lähestyi rockyleisöä etnografisin metodein, vaikka nämä jalkautumiset keikoille ja rockpiirien pariin eivät johtaneet hänellä laajan tutkielman tekemiseen, vaan eräänlaiseen esteettis-antropologiseen välimuotoon ja hybridiin: photonoir-raportteihin. Saarniemellä nähdäkseni oli myös humanistinen motiivi, joka laittoi hänet viikonloppuisin ”kentälle” ja se motiivi oli nuoruus. Nuoret ihmiset olivat Saarniemellä jatkuva inspiraation ja luovan energian lähde. Saarniemi on sanonut:

– Nuori ja iloinen ihminen jolla on tulevaisuus edessään, elää elämänsä parasta aikaa. On hienoa valokuvata nuorten elämän parasta aikaa.¹⁵

Hän viihtyi nuorten ja elämänsä etsikkovaiheessa elävien ihmisten parissa. Se oli hänelle samaistuttava joukko, sillä oli hän itsekkin ikuinen etsijä ja haaveilija. Hän halusi elää täyttä elämää, vaikka hän ei täysin soveltunut oman ikäryhmänsä konventioihin ja elämänmenoon. Saarniemelle oli tärkeää olla aina liikkeessä. Aina jotain uutta ja jännittävää löytä-

15 FST-televisiokanavan dokumentissa *Natten är ännu ung*, *Yö on vielä nuori*. (1998).

Skofeltin kuratoima näyttely *Katoavan Turun tallentaja* pidettiin Turun musiikkikirjastossa loka-joulukuussa 2022. Kuva: Tuomas Peltari

mässä. Minna Canth on kirjoittanut kirjeessään Kaarlo Brofeldtille: ”Kaikkea muuta, paitsi nukkuva, puolikuollutta elämää.”¹⁶ Canthin vetoomus yksinäisyyden ja huolien keskeltä kohti elämän tapahtumista on osuva lainaus sovittettuna myös Saarniemen käsitykselle hänen omasta elämänjanostaan. Häntä ajoi sammumaton intohimo kohti kaikkea mikä on muutoksen tilassa. Kohti kaikkea mikä vain ei ollut paikalleen taantunutta.

Muutettuaan takaisin Turkuun Saarniemi alkoi myös kirjoittaa aktiivisemmin mielipidekirjoituksia. Saarniemi löysi sanomalehdistä omalle tyyllilleen sopivan alustan, jolla hän saattoi vapaasti tuoda esiin ihmisen ja yhteiskunnan vuoropuhelua. Hänen mielipidekirjoituksiaan julkaisivat Helsingin Sanomat, Turun Sanomat ja Rumba. Saarniemelle mielipidekirjoitus oli kuin päivänperho, joka lensi lyhyen aikansa ja sitten sammui. Välillä hän tosin saattoi pitkittää päivänperhojensa elämää kirjoittamalla niihin salanimillä vastaväitteitä. Saarniemen salanimiä olivat mm. **Tim Holmnäs** ja **Kalevi Saares**.

Saarniemen lehtikirjoittelua leimasi urbanistinen kritiikki, joka kohdistui milloin vapaana juokseviin koiriin, pyöräteiden heikkoon kunnossapitoon ja milloin taas vaimeaan kannustuskulttuuriin jalkapallopeleissä. Mikään aihe ei ollut liian pieni tai huomaamaton Saarniemen ironisille sivalluksille, joita hän jakoi vuolaasti. Välillä kirjoitukset olivat suorastaan ”dadaa” eli sisällöltään varsin korkealentoista ja absurdia. Eräässä mielipidekirjoituksessaan

16 Minna Canthin kirjeet. S. 162. SKS. (1973).

Saarniemi esitteli ideaansa Turun hautausmaalle rakennettavasta pienjunasta, joka auttaisi vanhuksia ja heikkojalkaisia viemään kynttilöitä vainajien haudoille. Toisessa kirjoituksessa Saarniemi suoritti mansikoiden hintojen vertailun Turun ja Espoon toreilla.

Kirjoituksia tietenkin kummasteltiin ja kenties pidettiin naurettavina. Yhtä kaikki, Saarniemelle jokainen reaktio oli merkki siitä, että hän oli onnistunut kiinnittämään lukijan huomion. Eräässä yhteydessä hän jopa tituleerasi itseään ”ammattiärsyttäjäksi” ja sellaisen ihmisen pirtaan tietenkin sopii kaikenlaiset vastalauseet ja ihmettelyt. Saarniemi julkaisi vuonna 1994 kaksi paksua omakustannejulkaisua, joihin hän oli koonnut yhteensä 650 mielipidekirjoitustaan. On esitetty arvioita, että Saarniemellä olisi hallussaan epävirallinen suomenennätys mielipidekirjoittelussa.

Kuvaavaa on, että vielä viimeiseltä sijaltaan Paimion keuhkoparantolasta hän lähetti mielipidekirjoituksen lehteen julkaistavaksi. Saarniemi menehtyi 62-vuotiaana Paimiossa 14. kesäkuuta 2005. Katoavan Turun tallentaja oli poissa.

Kuoleman jälkeen vuonna 2006 turkulainen Solina Records teki Timo Saarniemelle omistetun muistolevyn kokoonpanolla, jonka nimi oli Mukavia turkulaishuonoja. Levyllä esiintyy joukko muusikoita ja musiikkivaikuttajia, jotka olivat takavuosina saaneet kunnian olla osana Saarniemen samannimistä julkaisusarjaa. Kappale *I'm A Cult Hero* on alun perin The Cure -yhtyeen sivuprojekti Cult Heron biisi. Singlellä kappale kuullaan sekä suomeksi että myös alkuperäiskielellä englanniksi. Suomenkielisen, Saarniemeä kuvailevan laulutekstin teki Aku-Tuomas Mattila.

Aku-Tuomas Mattila ja Santeri Skofelt pohtivat Timo Saarniemen vaikutusta Turun musiikkikirjaston Stagella 21. lokakuuta 2022.

Elämänjälkeinen elämä

Saarniemen rikas ja kulttuurihistoriallisesti merkittävä perintö on viime vuosina herättänyt monenlaista kiinnostusta. On ollut näyttelyitä, **Suvi Vainionpään** pro gradu -tutkielma otsikolla [*"Ihmisiä, ihmisiä, ihmisiä! Tuhansittain" – Rock-antropologi Timo Saarniemen raportit TVO:lta vuosina 1984–2005*](#), sekä hyvin merkittävä vuonna 2010 aloitettu ja vuonna 2013 valmistunut digitointihanke, jossa Saarniemen massiiviset valokuva-arkistot digitoitiin. Facebookissa toimii tutkija **Lauri Keskisen** perustama [*The Legacy of Timo Saarniemi*](#) -ryhmä, joka ylläpitää Saarniemen muistoa.

Allekirjoittaneen mielestä olisi erittäin paikallaan jos vielä joskus saisimme Timo Saarniemeä käsittelevän kirjan. Olisiko se muotopuolinen konstellaatio, samaan tapaan kuin hänen omat raporttinsa vai olisiko se häntä kulttuurihistoriallisiin yhteyksiin ja sosiaalisiin konteksteihin sommitteleva selostus? Olisiko se hänet tunteneiden ihmisten kirjoituksista koostuva antologia tai sitten jotain aivan muuta? Summa summarum: meiltä puuttuu edelleen tuo kattava objektiivinen esitys Timo Saarniemestä ja hänen elämäntyönsä laajuudesta. Itse katson, että hänen mittavalle työlleen erinäisten alakulttuurien tallennustyössä soisi annettavan arvon myös kirjallisesti tasapainoisessa muodossa. Aika näyttää, todellistuuko haaveeni. ■

Mukavia turkulaisnuoria (Tomi "Hauttis" Hautakangas, Jussi Helle, Päivi Kankaro, Aku-Tuomas Mattila, Jari Mäkelä aka Eno Pääkkönen, Tomi Mäkilä, Jori Sjöroos, Pekka Töyry). *Timo Saarniemi // I'm A Cult Hero. 7"* & CD. Solina Records/Playground 2006

Timo Saarniemi -kirjallisuutta

Keskinen, Lauri. *"Rock-antropologi" Timo Saarniemi.* Sivut 431–432 julkaisussa **Grönholm, Pertti & Kimi Kärki (toim.).** *Toisen soinnun etsijät – turkulaisen populaarimusiikin villit vuodet 1970–2017.* Turun historiallinen yhdistys 2017

Koponen, Auli & Sirkka-Liisa Rauramo & Katri Sarmavuori (toim.). *Oman itsensä sankari – Timo Saarniemen juhlakirja merkkipäivänä 27.7.1992.* 154 sivua. Äidinkielen opetustieteen seura 1992

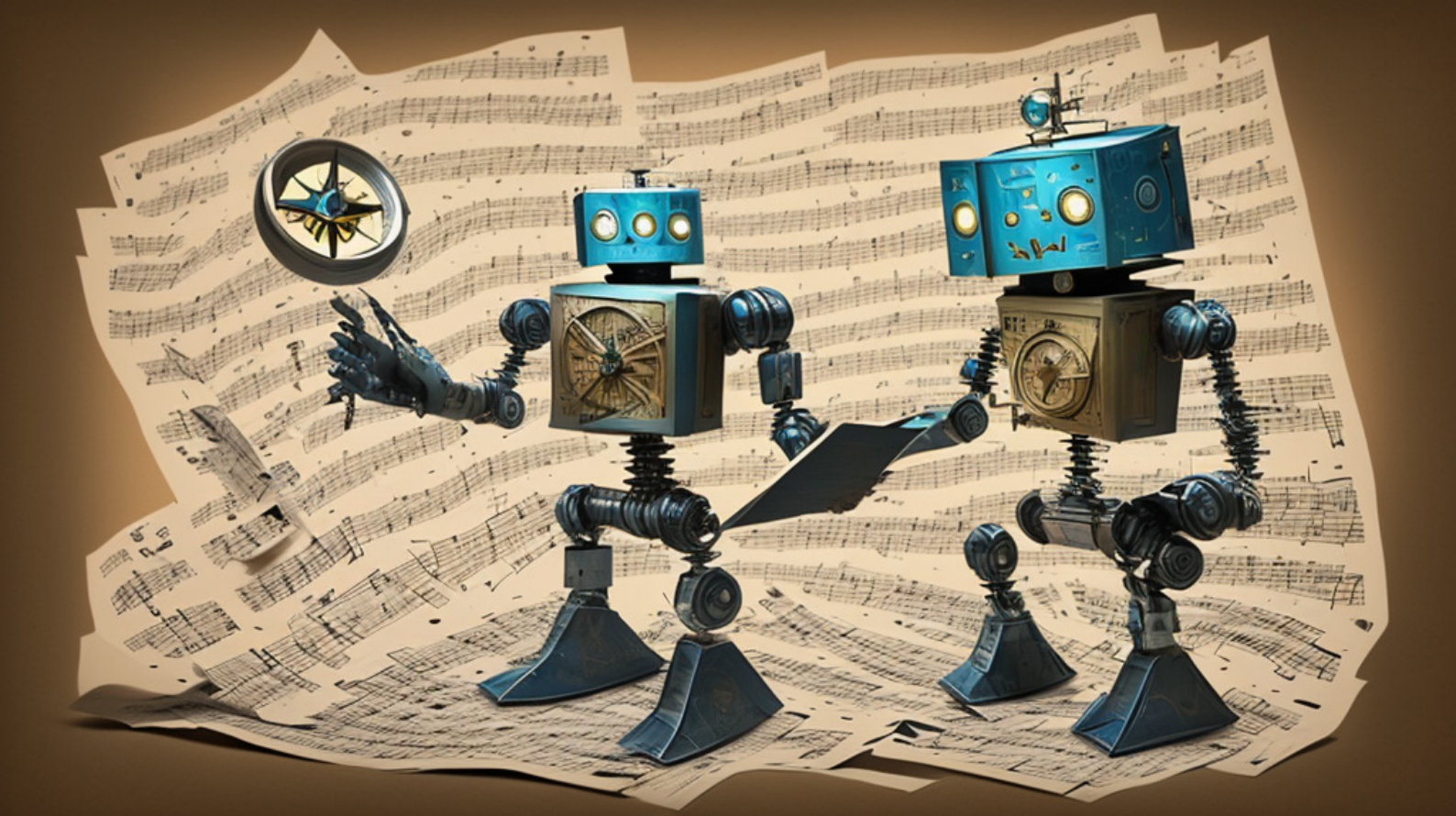
Saarniemi, Timo. *Sosiaaliantropologinen tutkimus nuorten myönteistä ja kielteistä identiteettiä koskevasta käsityksistä.* [Sosiologian/sosiaaliantropologian pro gradu -tutkielma]. 182 sivua. Helsingin yliopisto 1982

Saarniemi, Timo. *Nuorisoantropologiaa II – 1960–1984.* [250] sivua. Timo Saarniemi 1983–1984

Saarniemi, Timo. *Eurooppalainen matkapäiväkirja – Timo Saarniemen 60-vuotisjuhlakirja matkoilta Euroopassa 1961–2001.* 118 sivua. Äidinkielen opetustieteen seura 2002

Saarniemi, Timo. *Arne Runeberg (1912–1979) tieteen taistelukentällä.* 126 sivua. Helsingin yliopisto 2003

Vainionpää, Suvi. *"Ihmisiä, ihmisiä, ihmisiä! Tuhansittain" – Rock-antropologi Timo Saarniemen raportit TVO:lta vuosina 1984–2005.* [Kulttuurihistorian pro gradu -tutkielma]. 90 sivua. Turun yliopisto 1982

Musiikkikirjastomaailman suuntimaa etsimässä

Teksti Ari-Pekka Lauhakari ● Kuvat Generatiivinen tekoäly (Stable Diffusion)

Musiikkiaineistojen saatavuuden kannalta internetin mukanaan tuoma uusi aikakausi on edennyt näkökulmasta riippuen joko positiivisissa tai negatiivisissa merkeissä. Oli kummalla puolella viivaa tahansa, niin kukaan ei kiellä sitä, että saatavuuksien määrällinen kumuloituminen on aiheuttanut informaatiotsunamin, jonka aaltoilusta on tullut pysyvää ja niinpä erilaisten käyttäjäryhmien rakenteet ovat alkaneet siiloutua ja kuplautua.

Tästä on seurannut se, että kirjastosta ei ole välttämättä mahdollista saada kaikkien ryhmien tarpeisiin asioita niin kattavasti kuin ennen. Aina jotain jää ulos, on vaikeammin löydettävissä, tai kadonnut. Kirjastoalan ihmisestä on kuin huomaamatta tullut kaiken digitaalisen uuden keskellä informaatioarkeologi, jonka jo yleisöltä kadonneiden “kaivauslöytöjen” ikä saattaa olla hyvin nuorta. Ja mitä enemmän uutta informaatiota tulee, sitä enemmän sitä myös katoaa. Ja tahti vain kiihtyy. Ei siis ihme, jos kirjastoissa hieman aaltoilee. (Ks. Ala-Kyyny 2021; Löytönen, 2022).

Eero Hämeenniemi kirjoitti jo vuonna 1993: ”Aikamme maailmassa eristäytyminen käy yhä vaikeammaksi, mutta tämä ei välttämättä johda yhteen, yhtenäiseen maailmankulttuuriin, jossa kaikki järjestäytyvät kulttuurin pienimmän yhteisen tekijän ympärille. Asiat muuttuvat ja yhteiset elementit vahvistuvat eri kulttuureissa, kun teknologia liittää maat ja maan-

osat yhteen yhä tihenevillä informaatioverkostoilla. Moninaisuus voi kuitenkin säilyä [...] Todella kestävä kulttuuri ei synny siitä, että kieltäydymme muuttumasta, vaan siitä, että meidän kulttuuri-identiteettimme on niin vahva, ettei meidän tarvitse pelätä muutosta. Jos tiedämme, keitä olemme, voimme myös katsoa tuntematonta tulevaisuutta suoraan silmiin. (Hämeenniemi 1993, 105)

Asetun tarkastelemaan nykyistä muutosten aikaa sen positiiviselta puolelta. Nimittäin, jos kiinnittää huomion informaatioon, eikä niinkään sen olomuotoon tai välitystapaan, niin tilanne on erinomainen. Musiikin informaation määrä eri kanavilla on moninkertaistunut, ja striimauspalveluiden ansiosta meillä on melkoiset musakirjastot taskussamme, mobiilisti. Musiikki ei siis ole mihinkään häviämässä, ja se on tässä SE tärkein juttu, uskokaa tai älkää. Mutta siitä huolimatta musiikkikirjastotoiminnan identiteetin sanotaan olevan ahdingossa. Miten se on mahdollista tätä taustaa vasten? Olemmeko me takertuneet väärin oljenkorsiin maailman mennessä ohitse vai meneekö maailma väärään suuntaan?

Ongelma on siinä, että emme enää voi vain tuijottaa yhtä alan aineistotyyppiä vaan tarjonnan paletista pitää olla pääsy tai ainakin reitti useampaan suuntaan, missä osa poluista on informaatiota itse matkasta tiedonlähteelle. Meidän erilaisin tavoin jakamassamme verkon valtaamassa todellisuudessa on kuitenkin yhä tarvetta laadukkaalle ja erilaisille asiakasryhmille kohdennetulle, hyvin kuratoidulle aineistoille ja niiden avaamisille. Pelko musiikin ja kirjaston yhteiselon katoamisesta on siis huttua, mutta muutokset ja uudet ammattinimikkeet todellisuutta.

Olemme olleet niin kovin lumoutuneita musiikin maailmassa tapahtuvasta striimin valankumouksesta, että olemme kuin varkain antaneet uuden viedä keisarin vaatteet, vaikka taustalla mikään niistä vanhemmista asioista ei oikeasti olekaan kadonnut mihinkään. Ne ovat vain marginalisoituneet eläen ja hengittäen yhä vahvana, mutta nyt kuplien alakulttuurien henkeä. Mikä sitten on valtakulttuurin ja alakulttuurien elon suhde mietittäessä kirjastoaineistoja? Kuinka arvioida oman alueensa erilaisia virtauksia vai tasapäistäkö tarjontaa johonkin suuntaan? Kuka tästä oikeasti päättää ja kuinka laajalla konsensuksella? Nimittäin taidemuotoina kuva-, musiikkitaide ja näytelmätaide muuttavat ja heijastelevat maailman tunteja. Ja siksi on selvää, että ne asettuvat myös monesti teräviin kulmiin muutosten edessä, eikä niiden välittämää viestiä voi padota.

Mikä sitten voisi olla kirjastojen musiikkiaineistojen kuratoimisen yhteinen profiili, vai pitäisikö sellaista olla lainkaan? Onko se asiakastoiveet, myyntilistat, Spotifyn kuunnelluimmat, vai mikä? Strategian tulisi kuitenkin olla kansallista tasoa ja avoimesti avattua, että sitä pääsee tutkimaan ja kommentoimaan kuka vain, jo siitä syystä, että käytetyt varat ovat yhteiset. Tieteellisissä kirjastoissa on samat vaikeudet, mutta kohderyhmä mille aineistoa hankitaan huomattavasti rajatumpi, mikä osin helpottaa asiaa. Tieteellisissä kirjastoissa e-aineistojen määrä on valtava, jolloin ongelma on jo siirtynyt enemmän niiden hallintaan.

Mikä sitten on yleisten kirjastojen mahdollisuus erikoistua pitkälle ainakin joiltain aineistojen ja palveluiden reunoilta? Pitääkö kaikkien kokoelman osa-alueiden olla kirjastosta toiseen nykyisen kaltaisesti hyvin samansisältöiset? Olisiko mahdollista nostaa hyvän yleistasoisen peruskokoelman rinnalle hyvin erikoistunut kokoelma. Esimerkiksi jonkin musiikkigenren alueelta siten, että kansallisella tasolla tällaisen pienen erikoiskokoelman lokaatio valtakunnassa olisi vain yhdessä kirjastossa, ja jossain toisessa lokaatiossa jokin toinen musiikin erikoisalue, ja niin edelleen. Sama voisi toimia muissakin marginaalisemmissä kokoelmatyypeissä, kuten vaikkapa runoudessa. Ei nimittäin ole mitään järkeä, että erikoista ja vähän käytettävää olisi joka paikassa tai sitten ei saatavilla lainkaan. Toinen

mielenkiintoinen suhde informaatioon löytyy kansalaistieteen saralta missä musiikilla varmasti on roolinsa. (Ks. Holopainen 2022; Kuusniemi ym. 2022, 5).

Tällaisista erikoiskokoelmista voidaan tehdä nostoja eri tasolla niin verkkoon, kuin myös kiertäviä näyttelyjä samalla niiden sisältöjä kollektiivisesti kuratoiden. Meillähän on Finnan kansallinen aineistohakupalvelu ja kaukolainausmahdollisuus. Ja jos asiaa jatkoajattelee, niin mikä estää kiireellisessä painetun musiikkiaineiston tarpeessa toimittamasta aineistoa suoraan asiakkaan kotiin vaikka Woltin kyydissä. Pointtinsa se, että kaukolainaamisen hinnoittelua voimme hyvin tarkistaa alaspäin tai vaikka toimittaa ilmaiseksi, kuin että kaikilla on samanlainen kokoelma kertautuneena (ks. Pelttari 2022).

Seuraava kysymys onkin vaikeampi: kuka kaikesta kertoo ja miten? Onko asioista kertominen samaa kuin aineistojen kuratoiminen? Vai onko se vain sattumanvaraista muutaman henkilön tekemää jonkin tuotoksen representaation avaamista esimerkiksi kirjoittamalla? Kysymykseni pätkinä on tekemisten riittävytydessä eli analyysin ja kuratoimisen hallinnassa ja siitä tasalaatuisen viestittämisen merkityksissä. Ei siis mikään helppo juttu informaation määrän kasvaessa. **Tuomas Pelttari** tuo onneksi virkistävästi ideoita keskusteluun vuoden 2022 alussa julkaistussa kolumnissaan *Tarvitaan kirjaston korjausliike* (Pelttari 2022). Ehkä voimme kysyä vuonna 2023, onko mitään korjausliikettä tapahtunut?

Entä sitten sellaiset uudet polut tietoon, jonka päässä ei olekaan oman kirjaston aineisto vaan musiikkiin liittyvä verkon tarjoama informaatio. Kuvaileminen ja linkitetyn metatiedon tuottaminen on tärkeää, joten voisiko se ulottua paremmin myös kohdistumaan laajemmin internetissä olevaa käyttökelpoista informaatiota kohti, jos sellaista käytetään kirjastotyön osana?

Hypen ja kumppanit avaavat asiaa 2020 julkaistussa kolumnissaan: ”Hyvin tuotettu metatieto voi auttaa palveluiden käyttäjää navigoimaan fyysisessä tilassa. Museossa tai kirjastossa voi tulevaisuudessa olla Pepper-robotti, joka opastaa aineistojen luo tai antaa vinkkejä siitä, mitä kaikkea mielenkiintoista paikasta löytyy. Se edellyttää, että Pepperillä on käytössä kokoelmiin liittyvä metatieto, aineistojen sijaintitieto ja ohjelmistot, jotka osaavat yhdistellä tietoja ihmisen kannalta mielekkäiksi kokonaisuuksiksi.” (Hypen ym. 2020)

Hypenin ja kumppaneiden ajattelussa Pepperin rajapinta on kiinni paikallisessa kokoelmassa, mutta meillä on jo tekoäly koputtamassa oveen. Joten riittääkö lokaali kokoelma nykyisessä mittakaavassa tulevaisuuden kunnallisen tai kansallisen tieteellisen kokonaistarjonnan vaatimuksiin? Katsoisin, että musiikkikirjastoalan nykytilanteessa Pepper voi toki toimia paikallisena apuna, mutta kokonaistarpeeseen se ei enää riitä, koska esiteltäviä kaikille riittäviä lokaaleja kokoelmia ei ehkä enää ole (osin musiikin tilanne jo nyt) tai ne ovat jo hankintavaiheessa auttamattomasti ajasta ulkona tai liian pienet, koska informaatiota on tarjolla niin runsaasti. Kytkisin tekoälyllä terästetyn Pepperin avustamaan myös toisella osa-alueella, nimittäin verkon informaation seulomisessa. (Ks. Isomäki 2022)

Meidän on mielestäni syytä mennä entistä vahvemmin perässä verkkoon vaikka suhde metatiedon ja käytetyn aineiston välillä onkin perinteisestä poikkeava. Verkko on palveluiltaan ja sisällöltään iso ja nopeasti muuttuva, joten otan sieltä tässä yhteydessä esimerkinomaisesti keihäänkärjeksi vain yhden kiinnostavan osa-alueen. Kysyn kuinka somen asiasisällötä voisi nostaa työkaluiksi kirjaston asiakkaille, tai sen pitäisikö meidän ylipäättään kertoa niiden informaatioisisältöjen mahdollisuuksista? Somen putkistoissa nimittäin virtaa paljon kiinnostavia asioita. Kuinka siis kuratoida jotain, mikä ei asetu perinteiseen malliin kirjaston aineistopolulla. Kuinka avata kautta uusia polkuja tiedon äärelle? Miten kirjastomaail-

ma voisi hyödyntää tätä someinformaatiota, vai pitäisikö sitä kirjaston lainkaan hyödyntää? Somessa pääsee nimittäin globaalisti lähemmäs harrastajia ja artisteja kuin koskaan aiemmin. (Ks. Iivonen 2011).

Teoriasta käytäntöön

Tästä pääsen omiin sometutkimuksiini. Pengoin Instagramin hifi-sanaan liittyviä hashtageja, joita oli sillä hetkellä 64 erilaista, rakenteena ne alkavat sanalla #hifi, ja sanan perään tai alkuun on liitetty tarkentavia sanoja, kuten -car, -cafe, -family, jne. ([#hificar](#), [#hificafe](#) jne.). Joidenkin hashtageilla merkittyjen sanojen perässä on niillä merkittyjen julkaisujen määrä, joiden kautta pääsee selaamaan mitä ihmettä esimerkiksi #hificafe sisältää, ja tekemään löytöjä. Samalla tulee huomanneeksi sanojen monimerkityksellisyyden, sillä hifi voi tarkoittaa cafe -sanaan yhdistettynä loistavaa kahvilajuttua, tai sitten tosiaan hifiin ja musiikkiin liittyvää kahvilameininkiä. Mutta se on varmaa, että löytöjä tulee.

Samalla kun tekee löytöjä, ehkä tykkää ja sitten alkaa niistä jotain seuraamaan, ja saattaa saada vastapuolelta samanlaisen reaktion, ja näin uusia asioita ja tuttavuuksia löytyy. Tämän me kaikki tiedämme ja tämä on se somen hyvä puoli. Annat ja saat, teet löytöjä ja jaat uusia asioita löydettäväksi, kunhan muistat, että sinne ei vain pidä vuodattaa koko elämäkertansa. Ei some ole rikki, vaan joidenkin ihmisten pyrkimykset ovat rikkinäisiä ja tämä vaatii opettelua ja koulutusta. Eläköön kuplat!

Näen mielessäni kirjaston somearkeologin työssään vuonna 2030 rakentamassa asiakaskunnalle hauskaa päivitystä vintagehifin harrastajien musiikkimaailmoista. Hän laittaa haakuun [#vintagehifi](#) tai [#hifivintage](#) ja seuloa ja tutkii lähteitä, joista hän nostaa kymmenen kiinnostavinta ja kokemusrikkainta jakaakseen ne hifiaineistoja lainanneille asiakkaille tiedoksi ja vinkiksi.

Hän saattaa löytää [SoFloHifi](#)-sivuston, joka on online-hifimuseo, missä jaetaan kuvia ja tietoa sekä polkuja eteenpäin vintage-hifilaitteiden maailmaan. Tällaisen sivuston kautta saat päästä kiinni paljon suurempaan tietomäärään, kuin yhdenkään painetun kirjan kautta, mutta toki päivityksessään hän nostaa myös painettuja aineistoja mukaan ja ehkä tekee näistä tiedoista ja aineistoista yhteisnäyttelyn. Tai sitten hän saattaa löytää **Jeremy**-nimisen henkilön budget_audiophiler Instagram-sivuston ([@budget_audiophiler](#)), missä tämä Jeremy jakaa tietoa omasta tutkimusmatkastaan vintagehifin maailmoissa. Eräs löytö voisi olla **Roryn** audiolounging-sivusto ([@audiolounging](#)) tai **Syd Schwartzin** jazzandcoffee-sivu ([@jazzandcoffee](#)). On myös mahdollista, että kirjaston somearkeologi löytää geraldine.hifi-sivun, missä **Geraldine** jakaa tietoa omasta kuunteluharrastuksestaan, musiikista ja laitteistoistaan ([@geraldine.hifi](#)). Vanhat kelanauhurit suhisevat, oskillaattorit välkkyvät, analogiset putket hehkuvat, ja yllättäen sivustoa tutkiva kokee seikkailun ja löytää itsensä musiikin syvästä päädyistä kaukana kaupallisista soittolistoista. Hän saattaa löytää [vintage_hifi_plants](#)-sivuston ([@vintage_hifi_plants](#)), missä harrastaja kertoo kasvit ja hifit yhdistävästä harrastuksestaan, siilot murtuvat ja maailmoja yhdistyy, synnyttäen uusia kuplia kiinnostavien elämäntapojen ja harrastusten piiriin.

Kulkemalla eteenpäin löytöjen polulla pääset kurkistamaan, mitä nämä ihmiset itse seuraavat tai kuka heidän sivuaa seuraa. Olet informaation vapaassa koskessa, missä löytöjen kalat hyppivät kohti ylävirtaa kutemaan kauas normaalina ja perinteiseksi kuvittelemastamme mainstream-virrasta, mitä ei välttämättä enää oikeasti ole edes olemassa, tai sen kaista on liian kapea kuvataksen tai kertoaksen enää tarpeeksi maailmasta.

Miksemme siis astuisi tähän villimpään virtaan rohkeammin, sillä emme kai kuvittele, että kirjaston hyllyllä koko maailma lepää. Ei lepää, eikä ole koskaan levännyt. Se kutkuttava painettujen asioiden osaston kysymys voisi olla, että mitä tästä jää muistiin? Voiko verkkosivuston, somesivun tai vaikka blogin kuvailla ja tallentaa samalla kun sitä hyödyntää? Todennäköisesti voi, ja näin kirjastoarkeloin nostosta saattaisi olla mahdollista tehdä jatkojulkaisu, kuvailla sekä linkittää tämä kokonaisuus eri tavoin, mikä estää? (Ks. Kangas 2020).

Tämän kirjoituksen ytimessä väijyy uusi kirjastomaailma, uusi musiikkikirjastomaailma, sen kysymyksen kautta onko mahdollista, että kirjastot kertovat laajemmin maailman ilmiöistä, jotka liittyvät aineistoihin, jakaen samalla tietoa yhteisistä informaatioisisällöistä tai tekniikoista. Kykeneekö kirjastomaailma tekemään sellaista kohdennetusti, yhteisin pelisäännöin ja laadukkaasti?

Lopuksi

Tästä kirjoituksesta uhkaa taas tulla maratonin mittainen, joten laitan ajatusblenderiin vielä pari asiaa, että tekstismoothiasta tulee varmasti oikein paksua. Tein pienen matkan informaation, tiedon ja kokemusten maailmaan. Herättääkö se mitään ajatuksia? Pelkoja, huvitusta, surua? Kerro sinä vuorostasi niistä. Haastetaan **Jarkko Rikkilä** (Rikkilä 2022) esittämä digitaalinen transformaatio kaikin tavoin: keksitään kirjasto ja ennen kaikkea mediaosastojen musiikin alan käytänteet jälleen kerran uudestaan. Arkistoidaan kokoelmiin paikallinen musiikkitoiminta entistä paremmin, koska muualla sitä ei ole, tehdään kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä, ja astutaan samalla rohkeasti kansainväliseen informaatiovirtaan rikastamaan löytöjä. ■

Lähteet

Ala-Kyyny, J. (2021). [Tulevaisuus ilman kirjastoja ja kultamunia munivat kirjastot](#). Signum, 53(1), 6–10

Holopainen, M. (2022). [Luottamuksen varassa kohti uudenlaisia kumppanuuksia](#). Signum, 54(3), 3

Hämeenniemi, E. (1993). Tekopalmun alla: Kirjoituksia musiikista, kokemuksesta ja kulttuurien välisestä vuorovaikutuksesta. Gaudeamus.

Hypen, Piukkula & Saarti (2020). [Suomeen tarvitaan kuvailustrategia](#). Kirjastolehti 9.3.2020

Iivonen, M. (2011). [Sosiaalinen media leviää, mutta vaatii strategiaa](#). Signum, 43(6)

Isomäki, P. (2022). [Paperi, vinyyli vai bitti? – pohdintoja kokoelmatyöstä digitalisoituvassa \(musiikki\)kirjastossa](#). Intervalli 1/2022

Kangas, P. (2020). [Podcastit säilöön New Yorkissa](#). Kirjastolehti 5.11.2020

Kuusniemi, M. E., Lehto, A., & Nykyri, S. (2022). [LIBER2022-konferenssin kuulumisia](#). Signum, 54(3), 4–12

Löytönen, M. (2022). [Tiedon vallankumoukset ja kirjasto](#). Signum, 54(2), 45–46

Peltari, T. (2022). [Kolumni: Tarvitaan musiikin korjausliike](#). Kirjastolehti 21.1.2022

Rikkilä, J. (2022). ["Osaa ajatella tulevaisuuden näkymiä eri toimijoiden kautta" – tuntiopettajan tunnustuksia ja opiskelijoiden oivalluksia musiikkikirjastotyön kurssista](#). Intervalli 2/2022

Rovaniemen musiikkikirjasto vinkkaa aineistoa yhdessä ammattimuusikoiden kanssa

Teksti Marko Niemelä • Kuvat Rovaniemen kaupunginkirjasto

Rovaniemen kaupunginkirjaston musiikkiosaston erikoiskirjastonhoitaja **Marko Niemelä** on jo yli viidentoista vuoden ajan vinkannut musiikkiaineistoa kehittämällään talking-menetelmällä, alkuperäiseltä nimeltään *Kirja Soikoon!* Kehittäjäkumppanina on alusta alkaen toiminut kulttuurituottaja ja muusikko **Hannu Raudaskoski**. Aluksi Niemelä ja Raudaskoski vinkkasivat ympäri Lappia soitonoppaita ja nuotteja, kunnes nimi vaihdettiin *talkingiksi*¹. Samalla muuttuivat vinkkauksen sisällöt.

Talking-konseptin ideana on vinkata kirjastoissa, kouluissa ja erilaisissa yhteisöllisissä paikoissa eri musiikkityylejä, bändejä, artisteja ja säveltäjiä. Vinkkaaminen tapahtuu kertomalla ja musisoimalla sekä esittelemällä niihin liittyviä aineistoja, elämäkertoja, nuotteja ja albumeja. Tarkoituksena on kannustaa yleisöä tutustumaan vinkattaviin aiheisiin syvällisemmin.

1 **Talking Jazz.** *Talking irrelevant bullshit.* Urban dictionary.

Diamonds are forever, Goldfinger, For your eyes only, You know my name ...

TALKING BOND

Solisteina: Jaana Isokangas, Heli Kaltiokumpu ja Jari Karjalainen

13.4. Valajastalo klo 19.00

14.4. Wiljami klo 19.00

Liput 20/18
netticket

Rovaniemen kulttuuritoimisto ja musiikkikirjasto

Yhteistyökumppaneina ovat jo vuosia toimineet Taiteen edistämiskeskus ja Rovaniemen kaupungin kulttuuripalveluiden Kunnan Pojat -yhtye. Lisäksi mukana ovat musisoineet bluesmies **Jarmo Puhakka** (alias **Slim Butler**), Rovaniemi Jazz Ensemble, Rovaniemi Big Band, harmonikkataiteilija **Tatu Kantomaa**, irkkubändi Brighid, tuoreimpana Lapin kamariorkesterin muusikot sekä monet muut rovaniemeläiset soittajat.

Aiheita ovat olleet mm. blues, jazz, rock and roll, punk, Big Band -musiikki, irlantilainen perinmemusiikki, lastenmusiikki, The Beatles, CCR, **Pave Maijanen** ja Eppu Normaali. Soittimista on vinkattu bassokitaraa, harmonikkaa, poikkihuilua, selloa ja käyrätorvea. Huhtikuussa toteutuu monen asiakkaan toive, kun James Bondin tunnusävelet esitellään laajennetulla rovaniemeläiskokoonpanolla.

Talking-konseptia on käyty esittelemässä erilaisissa kirjastoalan kansainvälisissä konferensseissa Ruotsissa, Venäjällä sekä Singaporessa (2013) otsikolla *Sound of Sheets*, mutta myös kotimaassa mm. musiikkikirjastojen tapaamisissa. Syksyllä 2022 Kunnan Pojat ja erikoiskirjastonhoitaja vierailivat Riihimäellä ja Hausjärvellä esittelemässä malliaan. ■

Lisätietoa

Jari Karjalainen & Hannu Raudaskoski. Kunnan pojat lauteilla 2017–2022 (LM-Kustannus)

Osallistava musiikkikirjasto – uhka vai mahdollisuus?

Teksti ja kuva Ari Hietala

Suoratoistopalveluitten ja digijulkaisujen aikakautena musiikkikirjastojen varsin kattavien äänite- ja kirjakokoelmien käyttöaste ja samalla asiakasmäärät ovat laskeneet huomattavasti. Kaukana ovat päivät, kun kaksi virkailijaa hyllytti palautuksia hiki hatussa tuntikaupalla joka päivä. Nyt kyseisestä hommasta saattaa selvitä yksi virkailija lauantaiaamun vuorossa koko viikon palautusten osalta. Miten siis saada lisää positiivista tohinaa musiikkikirjastoon?

Rovaniemen kaupunginkirjaston musiikkiosastolla avattiin vuoden 2022 lopulla Paja, jolla on saatu asiakasmäärät nousuun. Etelä-Suomessa näitä ns. makerspace-tiloja on ollut jo pidempään ja laajemmassa mittakaavassa. Rovaniemellä suunniteltu Pajan avausajankohta

siirtyi yli puolella vuodella mittavahkon kirjastoremontin takia, eikä virallisia avajaisia ole vieläkään ehditty järjestää, mutta asiakkaat ovat löytäneet uudet osallistavat palvelut kiitetävästi. Myös Pajan toimintoja esittelevät työpajat ovat olleet suosittuja ja tuoneet asiakkaita uudestaan työskentelemään itsenäisesti.

Pajasta löytyy erilaisia laitteita ja graafisia ohjelmistoja tekemiseen, uuden oppimiseen ja oivaltamiseen. Etenkin ompelukone ja saumuri ovat olleet yllättävänkin suosittuja, mutta myös 3D-printteri, pinssikone ja tulostinleikkuri (jolla voi tulostaa nelivärisiä tarratulosteita tai lämpöprässillä kankaalle painettavia tekstiiliprinttejä) ovat löytäneet asiakkaansa. Joittenkin mielestä tällaiset laitteet eivät kuulu kirjastoihin eikä tällaisten palveluitten tarjoaminen sisälly kirjaston perinteiseen rooliin. Uuden oppiminen kuitenkin kannustaa ja ohjaa tiedonhakuun ja inspiraationlähteitten etsimiseen, ja tässä kirjaston tarjoamalla aineistolla on tärkeä ja helposti hyödynnettävissä ja saatavilla oleva rooli. Pajan laitteitten käyttöön voi myös varata henkilökunnalta opastuksen, mutta tarkoitus on osallistaa ja saada asiakas tekemään ja oppimaan itse.

Koska Paja on sijoitettu musiikkikirjastoon, sieltä löytyy tietenkin myös musiikin harrastamiseen tarkoitettua välineistöä. Pajan ylivoimaisesti suosituin kohde on musiikin kuunteluun ja soittamiseen tarkoitettu äänieristetty tila, jossa voi soittaa kirjastosta löytyviä instrumentteja (sähkökitara/basso, digipiano, rumpusetti ja erilaisia akustisia soittimia). Tilasta löytyvät myös karaokelaitteet. Pajasta löytyy myös kielisoittimien huoltoon tarkoitettu työkalusetti, joka on toistaiseksi ollut harmillisen vähällä käytöllä. Suunnitelmissa onkin järjestää työpajoja soitinhuoltoon ja tekniikkaan liittyen käyttökynnyksen madaltamiseksi. Pajan henkilökunnalta löytyy tähän tarvittava osaaminen ja käytännön kokemus omasta takaa. Ja mikäpä estää käyttämästä vaikkapa tulostinleikkuria oman bändin tarrojen tai paitaprintin tulostamiseen (kunhan toiminta ei ole kaupallista)? 3D-tulostimella onkin jo tulostettu kitaratarvikkeitten osia.

Rovaniemellä on toki muutenkin virkeä musiikkikirjasto, erilaisia suosittuja tapahtumia ja vierailuja järjestetään lähes viikottain. Yhtenä suosituimmista on mainittava kymmenisen vuotta vanha erikoiskirjastonhoitaja **Marko Niemelän** ja läänintaiteilija **Hannu Raudaskosken** ideoima Talking-konsepti, jossa musiikkikirjaston omista työntekijöistä sekä kaupungin omasta Kunnan Pojat -rytmi-orkesterista koostuvat muusikot esittelevät eri yhtyeitten tai musiikkityylien tuotantoa ja historiaa soittamalla, kertomalla ja vinkkaamalla aineistoa (esim. Talking Beatles/Eppu Normaali/Punk). Pajatoiminta on kuitenkin myös osoittautunut jo lyhyessä ajassa hyväksi lisäksi musiikkikirjaston tarjoamiin palveluihin ja lisännyt asiakasmäärää. Toivottavasti yhä useampi asiakas löytää Pajatoiminnan ja sitä kautta myös kirjaston tarjoaman aineiston hakiessaan tietoa uutta oppiakseen. ■

Kirjastotilastot ja CD-levyn moniulotteinen kohtalo

Teksti ja kuva Ilari Reuhkala

Huhtikuu on aina yksi kirjastovuoden kohokohdista, koska silloin julkistetaan aluehallintovirastojen (AVI) vuosittaiset kirjastotilastot¹. Rakastan tilastoja. Yksi kirjastotyön parhaista puolista on se, kuinka laajasti tilastoja voi omassa työssään hyödyntää. Tilastodatan sokean ihannoinnin sijaan työn ytimessä on kuitenkin oltava sen kriittinen tarkastelu. Tilastot ovat työkaluja, jotka eivät koskaan kerro koko totuutta – eivätkä kaikkien totuutta. Jokaisen tilaston takana on ihmisiä, jotka ovat määrittäneet missä kontekstissa luvut esitetään ja miten ne visualisoidaan. Ihmiset ovat myös päättäneet mitä tilastoidaan ja mitä ei.

Erityisesti päätösten perustaminen yksittäiseen tilastoon on vaarallista. Espoon kaupunginkirjasto ilmoitti 17.9.2019 lopettavansa musiikkiäänitteiden hankinnan, koska niitä lainataan heidän johtoryhmänsä mielestä liian vähän². Pääkaupunkiseudun Helmet-kirjastot kuitenkin ilmoittivat yhteisesti 24.2.2020 (siis alle puoli vuotta myöhemmin), että musiikkiäänitteiden laina-aika lyhenee neljästä viikosta kahteen viikkoon. Syynä olivat uutuuslevyjen pitkät varausjonot.³ Toisin sanoen niitä hankitaan liian vähän suhteessa lainamäärään.

Molemmat päätökset perustuivat tilastoihin ja yksittäin vaikuttavat täysin rationaalisilta toimenpiteiltä. Kokonaisuutena ne kuitenkin näyttävät todelliselta tiedolla johtamisen irvikuvalta. Pääkaupunkiseudun kirjastoilta ilmeisesti puuttuu yhteinen visio musiikkiäänit-

1 <https://tilastot.kirjastot.fi>

2 <https://kirjasatama.espoonkirjastot.fi/kirjaston-toiminta-ja-tulevaisuus/tutkailua-tulevaisuutta-varten/musiikkikokoelmat-2020/>

3 [https://www.helmet.fi/fi-FI/Musiikki/Uutta_musiikissa/Musiikin_CDlevyjen_lainajat_lyhenevat_H\(208255\)](https://www.helmet.fi/fi-FI/Musiikki/Uutta_musiikissa/Musiikin_CDlevyjen_lainajat_lyhenevat_H(208255))

teiden paikasta kirjastossa. Kun ei ole mitään linjausta, jota seurata johdonmukaisesti, voidaan vain tehdä sattumanvaraisia hätäratkaisuja milloin minkäkin tilaston valossa.

Tilastot eivät kerro mitä kirjastojen pitäisi tehdä. Sen kertoo kirjastolaki. Siellä mainitaan esimerkiksi, että kirjastojen on tarjottava monipuolinen ja uudistuva kokoelma. Kirjaston tehtävät ovat siis laadullisia, eivät määrällisiä. Toisin kuin jatkuvaan kasvuun tähtääviltä yksityisiltä yrityksiltä, kirjastoilta ei edellytetä jatkuvasti kasvavia lainauslukuja. Hyvä niin, koska kulttuurin merkitystä ei voi mitata numeroilla.

Aion tässä kirjoituksessa esittää tämän vuoden huhtikuussa päivitettyjen kirjastotilastojen avulla, miksi musiikkiäänitteillä on paikkansa yleisten kirjastojen kokoelmissa. Tilastot eivät itsessään kerro tätä; taustalla on oma ideologinen uskomukseni siitä, että näin on. Muistakaa siis suhtautua kaikkeen lukemaanne terveeseen kriittisesti. Tarkoitukseni on ensisijaisesti näyttää, miten samasta ”objektiivisesta” datasta voi tehdä täysin päinvastaisia tulkintoja aivan yhtä hyvillä perusteluilla. Keskeisintä on mitä ideologiaa – ei mitä lukua – haluaa seurata.

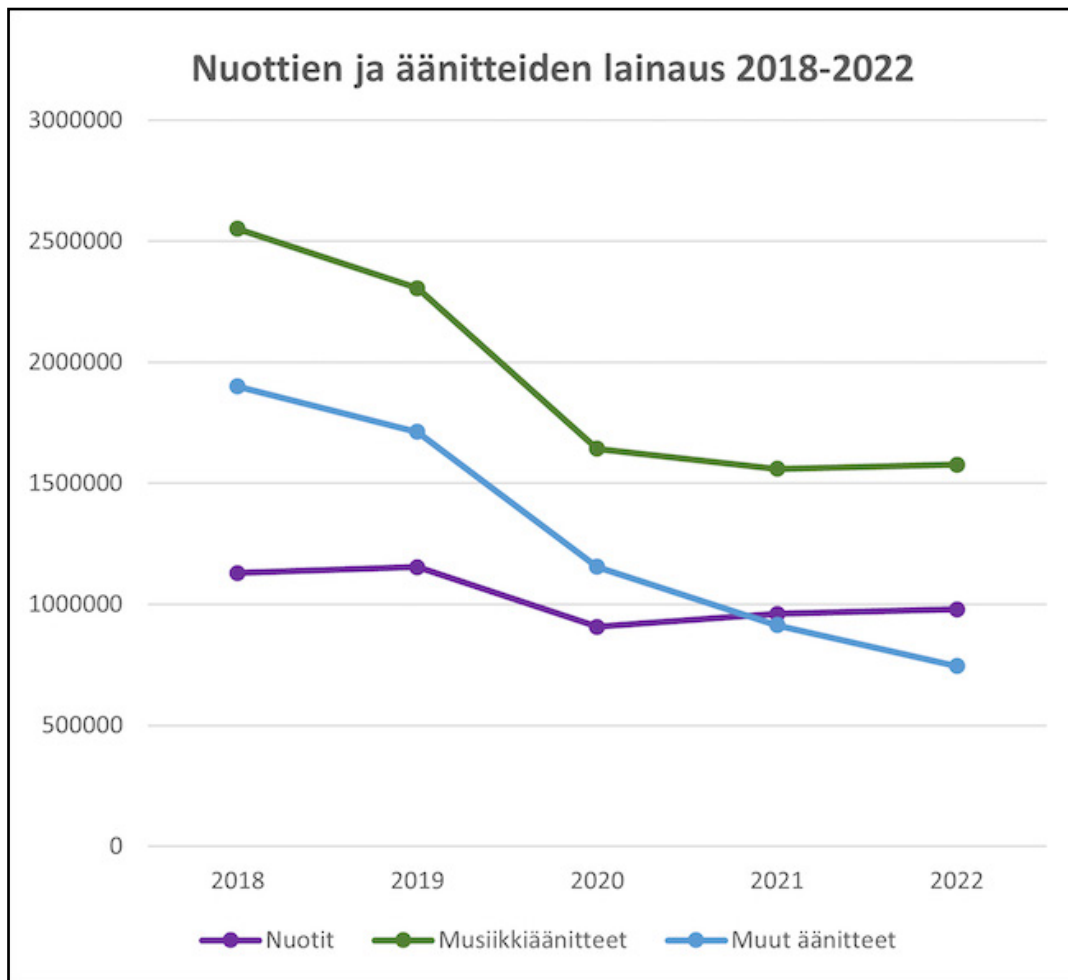
Ei pelkkää alamäkeä

Äänitteiden lainaus laski hurjasti vuosina 2004–2021. Lähes 10 miljoonasta vuosittaisesta lainasta tiputtiin 1,5 miljoonaan. Vuonna 2004 äänitteiden lainaus oli 8,7 % yleisten kirjastojen kokonaislainauksesta, vuonna 2021 se oli 2 %. Lasku oli tasaista ja jokainen vuosi näytti edellisestä pienempiä lainalukuja. Vuonna 2022 tapahtui kuitenkin jotain erikoista: valtakunnallinen äänitelainaus kasvoi! Ehkä tämä heijastelee sitä, että vuonna 2021 fyysisten äänitteiden myynti kasvoi ensimmäistä kertaa vuoden 2003 jälkeen.⁴

Tärkeää tässä on tietysti muistaa tilastojen konteksti, eli mitä vuosina 2020–2021 oli tapahtunut. Koronapandemian aiheuttamat rajoitustoimenpiteet aiheuttivat kaikessa kirjastolainauksessa ison notkahduksen. Kaikkea lainattiin noina vuosina normaalia vähemmän ja kun rajoitukset purettiin vuonna 2022, kaiken lainaus tietysti kasvoi. Tai ainakin melkein kaiken.

Koronapandemia nimittäin paljasti hyvin ne asiat, joissa kirjasto on korvattavissa. Niitä ei ole paljon, mutta yksi sellainen tilastoista selvästi löytyy. Kirjastoissa on kuin onkin yksi kuolemaa tekevä aineistolaji: CD-äänikirja. Niiden lainaus jatkoi jyrkkää laskua vuonna 2022 siitä huolimatta, että kirjastopalvelut olivat jälleen saatavilla lähes koko vuoden rajoituksetta. Fyysiset äänikirjat ovat kirjastotilastoissa otsikon ”Muut äänitteet” -alla, eli siihen sisältyvät kaikki muutkin CD:t, joilla on jotain muuta kuin musiikkia (esimerkiksi luontoääniä, rentoutusharjoituksia ja kielikursseja).

4 <https://www.ifpi.fi/uutiset/2022/03/aanitemusiikin-kulutus-ennatyskasvussa-vuonna-2021/>

Kaavio 1. Nuottien, musiikkiäänitteiden ja muiden äänitteiden lainaus yleisissä kirjastoissa 2018–2022.

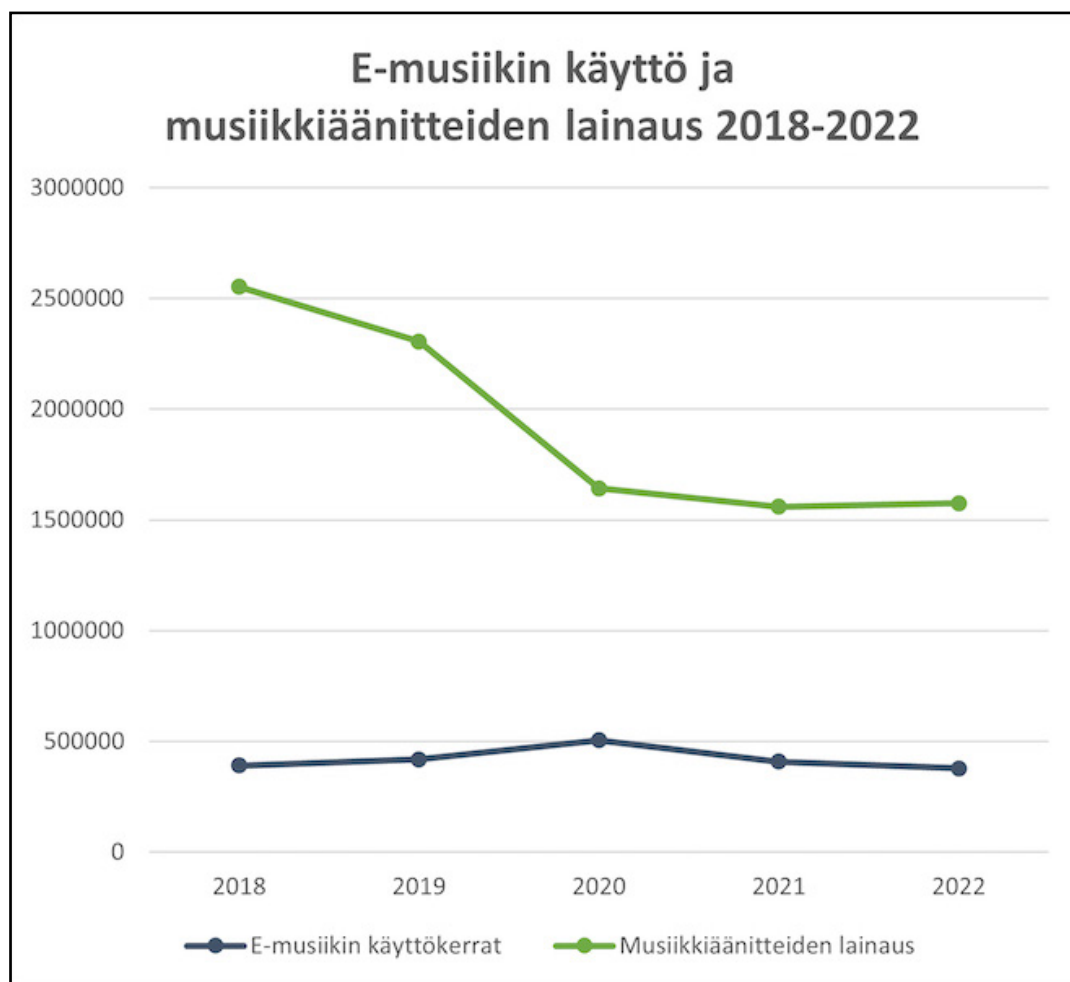
CD-äänilevyn suhde muihin kirjastoaineistoihin

Musiikkiäänitteiden lainauksen ja hankinnan vähenemisestä käytetyt virheelliset argumentit osuvatkin yllättävän hyvin oikeaan, kun puhutaan äänikirjoista. Fyysisten äänikirjojen kuolema on niin totaalinen, että sana ”äänikirja” tarkoittaa arkikielessä yksiselitteisesti ilman fyysistä tallennetta kuunneltavaa äänikirjaa, eli kirjastoslangilla ”e-äänikirjaa”. Sen sijaan menneiden vuosien oletusformaatti CD-äänikirja pitää nykyään erikseen avata etuliitteellä. Kirjastolaisen ihmetys olikin valtava, kun koronaeristyksen aikana uutisoitiin, miten ”äänikirjojen suosio räjähti”⁵, vaikka lainaustilastot olivat jyrkässä alamäessä. Musiikissa tällaista arkikielen muutosta ei ole tapahtunut: äänilevy tarkoittaa edelleen sekä fyysistä että digitaalista äänitettä.

Musiikkiäänitteiden hankinnan vähentämistä perustellaan joskus sillä, että niitä julkaistaisiin liian vähän. Tämä on kaikkea muuta kuin totta. Valtaosan kirjastojen äänitteistä myy Kirjastopalvelu, joka julkaisee kahden viikon välein niin ison uutuuslevylistan, että edes isoimmat kirjastot eivät voi mitenkään hankkia läheskään kaikkea. Sen sijaa uusia aikuisten CD-äänikirjoja ei julkaista enää juuri yhtään. Koronarajoitukset näyttävät peruuttamattomasti muuttaneen äänikirjojen kuuntelutottumuksia, mutta musiikkiäänitteiden suosio alkoi taas kasvaa rajoitusten jälkeen.

5 <https://yle.fi/a/3-11534693>

Asiaa voi tarkastella myös e-musiikin käyttöön vertaamalla. En ole kauhean perehtynyt siihen, miten näitä tilastoja kootaan, mutta oletan että lukuihin sisältyvät Naxoksen kuuntelupalvelujen lisäksi myös ainakin Medici.tv-videopalvelu ja Rockway-soittokurssipalvelu. Joka tapauksessa nämä tilastot saavuttivat ennätyslukemat vuonna 2020, kun kirjastot olivat osan vuodesta kokonaan kiinni. Vuonna 2022 nämä luvut kuitenkin tippuivat jo vuoden 2018 tasoa alemmas. Näyttäisi siis siltä, että nämä palvelut kelpasivat silloin kun muuta ei ollut tarjolla, mutta ilmeisesti niiden tasoon petyttiin nopeasti ja osa asiakkaista palasi fyysisten tallenteiden pariin heti kun se oli mahdollista.

Kaavio 2. E-musiikin käyttö ja musiikkiäänitteiden lainaus yleisissä kirjastoissa 2018–2022.

Toki tässä on muistettava, että e-aineistojen käyttöön vaikuttaa enemmän tarjonta kuin kysyntä. Tarjottava valikoima on paljon suppeampi kuin fyysisten nimekkeiden ja lisenssimaksut usein kohtuuttomia. Äänikirjamarkkina näyttää olevan se, missä kirjastoalan pahin digipainajainen onkin toteutunut: fyysisiä tallenteita ei käytetä tai julkaista, joten kirjastojen on pakko jäädä julkaisijapuolen armopalojen varaan. Digitaalisessa maailmassa kaikki oikeudet ovat tekijänoikeuden haltijalla eikä kirjastoilla ole mitään oikeuksia. Jos joku e-äänikirja julkaistaan yksinoikeudella pelkästään jossain kaupallisessa palvelussa, kirjasto voi tarjota asiakkaille pelkkää ei-oota.

En olekaan mitenkään vahingoniloinen CD-äänikirjojen suosion laskusta. Niitäkin pitää mielestäni edelleen olla kirjastoissa, koska CD-levy on monelle asiakkaalle ainoa äänite-

formaatti, jota he osaavat käyttää. Säännöllisesti tulee edelleen vastaan jopa ikäihmisiä tai heidän läheisiään, jotka haikailevat yhä kasettiäänikirjojenkin perään.

Myös videotallenteiden lainaus jatkoi laskua vuonna 2022, joskin paljon lievempänä kuin äänikirjojen. Tämä on mielestäni yllättävää, koska etenkin elokuvien saatavuus streaming-palveluista on paljon heikompaa kuin musiikin. Spotifysta löytyy valtaosa uutuuslevyistä ja vanhoista klassikoista, kun taas elokuvista vastaavia pitää etsiä lukemattomista eri palveluista eikä valikoima siltikään ole yhtä laaja kuin kirjastossa. Silti CD-äänilevy näyttää vuoden 2022 tilastojen valossa DVD- ja blu-ray-levyä vakiintuneemmalta aineistolajilta, jonka kysyntää edes maailmanlaajuinen pandemia ei pysty nujertamaan. Mittakaavasta on toki muistettava, että videotallenteiden lainaus on edelleen suunnilleen kaksinkertaista musiikkiäänitteisiin verrattuna.

Alueelliset erot ovat suuria

Aineistolajien suhteellinen suosio ei kuitenkaan ole kaikkialla samanlaista ja vuoden 2022 kuntakohtaisia tilastoja tutkimalla löytää isoja alueellisia eroja. Pirkanmaalaisena musiikki-kirjastolaisena halusin ottaa tarkempaan tarkasteluun PIKI-kimpan suurimpia äänitekokoelmia edelleen aktiivisesti ylläpitävät kaupungit: Tampereen, Ylöjärven ja oman työnantajani Kangasalan. Näiden lisäksi tarkastelin Espoon ja Helsingin lukuja, koska ne ovat isoimmat kaupungit, jotka ovat hyvin näkyvästi häivyttäneet äänilevyjä pois lainaustoiminnastaan. Espoo on antanut aikuisten äänilevyille porttikiellon kaikkialle paitsi Tapiolan kirjastoon ja Helsingissä äänitekokoelmat on keskitetty muutamaaan isoon kirjastoon (joihin ei kuitenkaan kuulu se kaikkein parhaimmalla paikalla sijaitseva Oodi).

Näissä kaupungeissa ainoastaan Espoossa äänilevylainaus jatkoi vähenemistään vuonna 2022. Koska uutuuksia ei siellä enää hankita, tämä ei ole mikään ihme. Espoossa voidaan tietysti nyt perustella vuoden 2019 päätöstä sanomalla, että ”kyllä me tiedettiin, että äänitelainaus vain jatkaa laskuaan!”. Emme kuitenkaan voi koskaan varmuudella tietää, olisiko näin käynyt, jos uutuushankintaa ei olisi lopetettu. Espoon tilastot eivät siis oikeastaan ole enää vertailukelpoisia, koska olosuhteet ovat niin radikaalisti erilaiset verrattuna kirjastoihin, joihin edelleen hankitaan musiikkiäänitteitä.

Helsingissä ja Tampereella lainaus nousi 8 %, Kangasalla 12 % ja Ylöjärvellä peräti 26 %. Ylöjärven luvut ovat parhaat viiteen vuoteen. Siellä äänilevyjä lainattiin vuosina 2018–2019 ja 2022 n. 14 000 kertaa vuodessa, eli siellä äänitelainaus on saattanut vakiintua uudelle perustasolle, jolle se palaa pitkien poikkeusaikojenkin jälkeen. Paljon huippuvuosia alemmalle tasolle toki, mutta lainaus ei siis automaattisesti jatka laskemista tasaisesti nollaan asti. Kansallisella tasolla äänitelainaus kasvoi melko vaatimattomasti n. yhden prosentin verran, mistä voi päätellä, että äänitteiden tarjonnan ja kysynnän erot kuntien välillä ovat huomattavia. ■

Kirjasto soikoon!

– Helsingin kaupunginkirjaston musiikkipalvelut laajenivat radioon

Teksti ja kuvat Ilkka Mikkola ● Vastaukset Laura Aaltonen, Jukka Halttunen, Ari Rajala

Talkoovoimin toimiva radiokanava Roll FM perustettiin vuonna 2015 toimitusjohtaja **Ari Rajalan** toimesta. Hän ystävineen tuumi, ettei mieluista musiikkia soittavaa kanavaa Suomesta löydy ja pystytti uuden kanavan omakotitaloonsa. Tämän jutun tekemisen aikaan kanava toimi niin ikään talkootyönä rakennetussa työväentalossa Puistokulmassa Vantaan Hiekkaharjussa. Perinteikäs rakennus on palvellut järjestöjä, paikallisia yhteisöjä ja tavallisia ihmisiä vuodesta 1964 ja oli siis oivallinen tukikohta vapaaehtoistyöhön perustuvalle, itsenäiselle ja itsepäisellekin radiokanavalle. Toukokuussa 2023 kanavan toiminta siirtyi Vantaan Myyrmäkeen, yhteisölliseen kulttuurikeskukseen Myyräncoloon.

Roll FM:n ideana on poiketa nykyisten valtavirtakanavien soittolistoihin perustuvasta hitti-virrasta, kanavan viitisenkymmentä toimittajaa soittavat mitä itse haluavat. Kuuntelijaluvut FM-taajuuksilla ovat Rajalan mukaan noin 20 000 kuulijan luokkaa viikkotasolla.

Vuodesta 2021 alkaen Roll FM:ltä on voinut kuunnella myös Helsingin kaupunginkirjaston omaa radio-ohjelmaa ”Kirjasto soikoon!”. Ohjelma sisältää asiaa musiikista ja musiikin vierestä, uutuuksia Helmet-kirjastojen kokoelmista ja Helmet-kirjastojen musavaraston aarteita sekä luku- ja muita vinkkejä. Tekemiseen on osallistunut useita kirjastolaisia sekä ulkopuolisia vierailijoita.

Ari Rajala toteaa, että kun kirjastoyhteistyötä hänelle ehdotettiin, oli päätös helppo tehdä, koska hän tunsi entuudestaan kirjastoväkeä. ”Kirjastolaiset ovat juuri oikeanlaista porukkaa mukaan ”rollaamaan”. Suhtautuvat samalla suurella intohimolla kulttuuriin”.

Roll FM anoi pari vuotta sitten pysyviä ohjelmistotoimilupia mutta ei niitä saanut. ”Nyt jatkamme tilapäisillä FM-luvilla ja nettiradiolla. Nettiradio on tarkoitus tehdä pysyväksi mahdollisimman pian”, Rajala kertoo. Seuraava kausi on 1.5.-25.6.2023 taajuudella 102 MHz pääkaupunkiseudulla ja nettiradiona kaikkialla. Ohjelmia voi kuunnella myös jälkikäteen osoitteessa <https://www.mixcloud.com/RollFM/>.

Kirjasto soikoon! -ohjelman primus motoreina toimivat **Laura Aaltonen** ja **Jukka Halttunen**, joita kävin jututtamassa Puistokulmassa. Tekeillä oli suora lähetys, viimeisimmän tuotantokauden viimeinen ohjelma. Vieraina ohjelmassa olivat **Mikko Neuvonen** ja **Petri Helgren** keskustakirjasto Oodista, kertomassa Oodin musiikkipalveluista.

Kuinka Kirjasto soikoon! sai alkunsa?

Laura: Minä olin pikkuisen sotkeutunut näihin Roll FM:n toimintoihin ja kun aloitin Helsingin kaupunginkirjastossa duunit, niin tuli mieleen, että tällainen kirjasto-ohjelma voisi olla aika hauska.

22.2.2023 lähetyksessä vierailivat Mikko Neuvonen ja Petri Hellgren keskustakirjasto Oodista.

Rupesin vähän kyselemään siitä ensin Roll FM:n puolelta ja sitten tietysti myös pomoilta, mutta siihen väliin iski korona. Ei päästy aloittamaan silloin kun olin ajatellut. Sitten kun korona alkoi laantumaan, niin meille sanottiin, että juu, menkää vaan sinne tekemään radio-ohjelmia.

Eli päättävät tahot suhtautuivat myönteisesti.

Laura: Kyllä ihan alusta saakka, mutta se korona iski vähän pahaan saumaan. Pyydettiin, että ei aloiteta mitään uusia projekteja, koska paljon henkilökuntaa oli muissa koronaan liittyvissä tehtävissä.

Jukka: Kävi vielä hyvä sattuma, että Helsingin kaupunginkirjastossa tehtiin musiikkipalvelun strategiauudistusta samoihin aikoihin. Sitä oli suunniteltu jo muutama vuosi, se tietysti osaltaan juontaa juurensa CD-lainojen vähenemiseen. Sen myötä minun työajastani puolet on musiikkipalveluiden koordinointia. Minulakin oli ollut radiotoiminta mielessä ja ennen kuin ehdin ottaa kehenkään yhteyttä, niin Laura ehti jo ehdottaa tätä.

Laura: Niin, kun joku pomo sanoi minulle, että Halttusen Jukka rupeaa tekemään musajuttuja, ota Jukkaan yhteyttä.

Jukka: Eli tämä lähti siinä mielessä tosi jouhevasti liikkeelle. Ja kyllä sitten ihan talon ylimmältä taholtakin tuli lupa, että tehkää vaan.

Toimintatapa on mielestäni hyvä, koska tämä on vapaaehtoistyönä toimiva radioasema, joka ei tee taloudellista voittoa. Emme käytä kaupungin työaikaakaan minkään tulosta tekevän firman piikkiin.

Roll FM oli myös halukas tekemään tämmöistä ohjelmaa?

- Laura:** Hirmu mielellään ottivat tämän. Sanoivat olevan oikeastaan toivottavaakin, että tulee tällaisia erilaisia kulttuuriyhteistyötahoja tekemään ohjelmia.
- Jukka:** Ja mitä palautetta ollaan saatu, niin he ovat olleet ihan tyytyväisiä tähän mitä ollaan tehty. Kanavalla on tietysti suurin osa ohjelmista musiikin harrastajien tekemiä, meillä on sitten tämä kirjastonäkökulma ja myös tällainen laajempi kulttuurinäkökulma.
- Laura:** Ja kyllähän tämä liittyy tosi paljon kirjaston aineistojen sisällön avaamiseen, meillä on ollut ohjelmia vaikka mistä. Olen itse tehnyt ohjelman esimerkiksi musiikkisarjakuvista ja niihin liittyvästä musasta. Ja sitten tämä minun suosikkiohjelmani minkä tein, lastenmusiikki sellaisten muusikoiden esittämänä, jotka eivät yleensä tee lastenmusiikkia. Se oli kyllä ihan hervottoman hauska ohjelma. Kirjailijahaastatteluita on ollut, sinä olet niitä hommannut paljon.
- Jukka:** Joo, musiikkikirjallisuutta, kirjoittajien uusia teoksia.
- Laura:** Ja sitten me yritetään muita kollegoita aina houkutella tänne, että jos yhtään kiinnostaa tehdä radio-ohjelmaa, niin tämä on hyvin matalan kynnyksen homma lähteä kokeilemaan.
- Jukka:** Ei minullakaan ollut aikaisemmin mitään radiotyökokemusta.
- Laura:** Eikä minullakaan ennen kuin täällä aloitin. Ja minä aina lohdutan kaikkia sanomalla, että ei mitään hätää, et voi mokata mitään, mitä minä en olisi jo mokaannut.
- Jukka:** Eli joskus on ulkopuolisia vierailijoita ja joskus on eri kirjastoista kirjastolaisia tekemässä. Heillä on joku vapaavalintainen teema, useimmiten jostain musiikkityylistä.
- Laura:** Me ollaan tehty vähän semmoinen linjaus, että periaatteessa voi tehdä melkein mitä tahansa, mutta sen täytyy jollain tavalla linkittyä kirjastoon. Esimerkiksi esitellä aineistoja tai jotain kirjaa. Sehän oli se *Liftausmuistoja*-kirjan kirjoittaja haastattelussa.
- Jukka:** Ja **Marco Kosonen** oli Lepakon historiasta kertomassa.
- Laura:** Sitten oli ne oluthemmot puhumassa olutkirjoista!
- Jukka:** Olut-aiheisia biisejä kuunneltiin. Ohjelma voi joskus olla tiukemmin musiikkiin keskittyvä, mutta joskus joku voi olla muukin aihe, esimerkiksi olut tai liftaus, johon sitten musiikki saadaan teemallisesti mukaan.
- Laura:** Koska tärkeintä on kuitenkin, että kaikissa ohjelmissa soitetaan paljon musiikkia. Se on vähän niin kuin toimintamalli täällä.
- Jukka:** Me tuodaan siis kirjaston kokoelmia ja aineistoja esiin ja musiikkipalveluita. Ajatus on, että tämä on kaikkien aineistoa, koska me yhteisesti omistetaan ne.

Päävastuussa Kirjasto soikoon! -ohjelmasta ovat **Laura Aaltonen** ja **Jukka Halttunen** Helsingin kaupunginkirjastosta.

Laura: Minäkin voin sanoa, että montako kymmentä tuhatta levyä minulla oikeasti on, kun minulla on kirjastokortti.

Jukka: 17 000 vinyyliä sinulla on.

Missä te työskentelette radio-ohjelman ulkopuolella?

Laura: Olen kirjastovirkailijana Pukinmäessä.

Jukka: Ja minä olen informaattikkona Arabianrannan kirjastossa, mutta puolet työajastani on nyt musiikkipalvelujen koordinointia, esimerkiksi kaikkien yhteistyötahojen kanssa toimimista.

Kuluuko yhden ohjelman valmisteluun paljon aikaa?

Laura: Se aina vähän riippuu, jos me saadaan joku vieras, niin vieras yleensä suunnittelee sen.

Jukka: Meillä on nämä lähetykset kahden kuukauden pätkissä, on kaksi kuukautta lähetyssaikaa ja sitten ohjelma on pois eetteristä ja sitten taas kaksi kuukautta, eli kolmessa jaksossa vuoden aikana. Meillä on jonkinlainen suunnitelma erilaisista ohjelmista tulevalle kaudelle, ne pikkuhiljaa muotoutuvat sen mukaan, ketä saadaan mukaan kirjastosta tai ulkopuolelta. Mutta en tiedä kauanko sii-

hen menee, se vähän vaihtelee. Jos me ihan kahdestaan joskus tehdään, niin siihen täytyy rakentaa enemmän.

Laura: Kun se on semmoista, että teen sitä myös alitajuntaisesti. Jos olen asiakastiskissä, niin sitten aina kun tulee ajatus päähän se pitää laittaa muistiin. Sitä on hirveän vaikea miettiä, että paljonko aikaa siihen menee. Mutta esimerkiksi se ohjelma lastenmusasta, kyllä varmaan useamman tunnin sitä tein, koska jouduin hirveästi etsimään aineistoa ja kuuntelemaan niitä, mutta se oli harvinaisempi.

Aika useinhan me tehdään näitä uutuuslevy- ja uutuuskirjajuttuja, kirjoitan koko ajan uutuuskirjoista luonnehdintoja, saatan kirjoittaa 15 minuuttia yhdestä kirjasta ja sitten taas seuraavalla viikolla seuraavasta. Ohjelmatkin tulee kasattua vähän niin kuin tipotellen.

Jukka: Ehkä vähän semmoinen jako, että sinulla on ollut kirjaesittelyitä enemmän ja minulla uutuuslevyjä, olen niitä hakenut. Itse olen myös Spotifyhyn koonnut listoja eri aiheista. Mutta tällaisia asioita siis pyörii mielessä koko ajan ja sitten joskus tulee se, että OK, nyt se lähetys on viikon päästä, nyt se pitää pistää kasaan. Siinä oman työn ohessa se aika pitkälle menee.

Onko teillä ohjelmien tekoon tai musiikkivalintoihin muita periaatteita kuin se, että niiden täytyy liittyä kirjastoon?

Laura: Eipä juuri, aika vapaasti me ollaan näitä tehty. Kaikenlaisia ideoita tulee koko ajan, esimerkiksi se, että pitäisi saada kirjaston johtaja haastatteluun tekemään tunnin ohjelma meidän kanssa.

Jukka: Sitten esimerkiksi semmoinen, että jos on vaikka kirjaesittelyjä ja uutuuslevyjä, niin saattaa olla, että silloin pystytään enemmän markkinoimaan myös kirjaston tapahtumia. Ohjelman luonne vähän vaihtelee, joskus se on tiukemmin kirjastossa kiinni ja joskus väljemmin. Aina vähintäänkin soitettava aineisto on kirjastosta.

Sinällään kanavan puolesta me saadaan tehdä mitä me halutaan. Ainoa toive on ollut, että kun tämä on niin sanottua prime time -soittoaikaa, niin ei toivota ihan semmoista kaikkein vaikeinta musiikkia. Mutta siihenkin on periaatteessa mahdollista tehdä erikoisohjelmia, jotka tulevat ehkä ilta-aikaan ja jotka voivat olla pitempiäkin. Niitä ei olla vielä toteutettu, mutta on ollut mielessä. Jos joku haluaa tehdä vaikka nykytaidemusiikista ohjelman, niin sitä ei toivota tähän päiväaikaan, vaan se voidaan toteuttaa erikoisohjelmana ilta-aikaan.

Teette lähetykset suorina, miltä se on tuntunut? Jännittääkö?

Laura: Joka kerta jännittää vähän, enää ei niin paljon kuin alkuun. Minulla on yleensä sovittu niin, että menen tämän jälkeen töihin iltavuoroon ja useimmiten, varsinkin jos on itse ollut äänessä ohjelman ajan, on tankki valmiiksi aika tyhjä, kun lähtee duuniin. Sitten voi tehdä kaikkia rutiinihommeleita, kun ei jaksa töissä keskittyä kauheasti mihinkään vaativampaan.

Jukka ja Laura vuorottelevat juontotehtävissä ja tekniikan hoitamisessa.

- Jukka:** Kyllä se tietysti jännittää, mutta uskon, että hyvällä tavalla. Kannattaakin vähän jännittää, ettei tule liian rutiinin kuuloiseksi. Kun me hoidetaan myös tekniikka itse tässä, kanavien sulkeminen ja levyjen vaihtaminen ja sellainen, niin se saattaa vähän kärsiä, jos on jännitystä. Mutta tämä on sillä tavalla meille hyvä kanava, että se toimii vapaaehtoisvoimin. Me ei olla radioammattilaisia, ei ole mitään koulutusta siihen, mutta täällä sallitaan virheiden tekeminenkin.
- Laura:** Täällä on semmoinen "Rolliloota", tällainen chat box, mihin voi kirjoittaa. Siinä vaiheessa, kun mokailee kunnolla, niin sieltä saattaa tulla kuuntelijoilta kommenttia, että "wuhuu, rollimeininki, ne mokailee taas siellä jotain". Tai sitten sieltä tulee, että teillä on muuten musiikin päällä mikit auki. Ei kukaan ole koskaan siitä herneitä vetänyt nenään.
- Jukka:** Varmaan jännittäisi enemmän, jos meidän pitäisi tehdä tätä Yleisradiolle, koko maalle.
- Laura:** Joo, voi kauheata. Mutta tämä on kuitenkin radiokanava, joka on nimenomaan suunnattu musiikin harrastajille ja tuntuu, että kuuntelijat on vain tyytyväisiä, mitä enemmän tulee erilaista musiikkia. Sitten ehkä juontajiinkin suhtaudutaan vähän hellämielisemmin.

Jukka: Tästä yhteistyöstä vielä: ainakin itse olen ymmärtänyt, että kun tämä kanava on varsinkin alkanut tämmöisen roots-musiikin ja vanhan rockin ilmeellä, niin he ovat tyytyväisiä, kun meidän kautta tulee muutakin musiikkia. Jos kärjistää, niin tekijöissä on paljon keski-ikäisiä miehiä, jotka soittaa sitä omaa suosikkimusaansa, mikä on totta kai hyvä lähtökohta. Mutta meiltä saattaa tulla jotain... en tiedä onko täällä kukaan muu tehnyt koskaan lähetystä esimerkiksi nais-indiestä. Tämä on niin kuin win-win-tilanne.

Yksi asia, mikä tässä vielä on ollut meille hyvä, on se, että meille jää tallenteet näistä ohjelmista. Ne on linkitetty Helmet-sivuilta, ne ovat semmoisessa Mixcloudissa, josta ne voi jälkeempäin kuunnella. Kirjasto saa siis itse tuottaansa materiaalia verkkoon kuunneltavaksi. Tässä on sekin hyvä puoli, että radioasema hoitaa Teosto-maksut. Luulen, jos kirjaston pitäisi ruveta Teosto-maksuja maksamaan, niin ei tulisi lupaa tehdä tätä. Se ei toimisi. Vähän vaikea kuvitella parempaa yhteistyötä.

Onko teillä ohjelman kuuntelijamääristä mitään tietoa?

Laura: Täällähän ei ole koskaan tehty varsinaista kuuntelijatutkimusta, koska tämä kanava toimii vapaaehtoisvoimin. Rahaa on vähän ja kuuntelijatutkimukset maksavat aika tolkuttomasti. Mielestäni toimitusjohtaja Ari Rajala mainitsi joskus, että olisi ehkä noin 200 kuuntelijaa per lähetys. Mutta siitä on jo aikaa, en tiedä onko nykyisin se tilanne.

Jukka: Sitten se toinen puoli, eli ne tallenteet. Siellä näkee kuuntelumäärät, ne saattavat vaihdella muutamasta kymmenestä lähemmäksi sataakin. Tavallaan kirjaston tapahtumaksi sekin on jo hyvä määrä. Jos ajatellaan, että me tavoitetaan tällä se 200 ja sen päälle 50 striimausta, niin se on jo iso kirjastotapahtuma.

Laura: Jos esimerkiksi Pukinmäen kirjastossa, joka on keskikokoinen lähikirjasto, tulee 40 ihmistä tapahtumaan, niin se on jo paljon. Jos lähtee vertailemaan tällä tavalla.

Jukka: Joo. Ja suosituimmat Kaupunginorkesterin vierailut ja jotkin muut tapahtumat, jotka ovat olleet ihan yleisömagneetteja, kyllä niissäkin sadassa liikutaan. Kyllä tämä sillä tavalla perustelee itsensä kuuntelijamäärillä.

Laura: Joo. Ja sitten minulla on semmoinen fiilis, että kuuntelijoiden mielestä on jotenkin sympaattista se, että kirjastolaiset tekee ohjelmaa. Se on ollut tosi kiva, että on tullut viestejä, että ”jee, kirjasto, kirjasto on niin makee paikka”. Joskus on kysytty, että miten voin hankkia kirjastokortin ja Rollilootaan on kirjoitettu, että menepä lähikirjastoon ja ota henkkarit mukaan.

Jukka: Kun me vaan muistamme välillä lähetyksen aikana muistuttaa, että Kirjasto soikoon! -ohjelmassa ollaan, niin sekin on jo puffia kirjastoille. Vaikka musiikki ei olisi kuuntelijalle sillä hetkellä kaikkein mieluisinta, niin kirjasto on kuitenkin koko ajan esillä, elävä paikka ja tekee monenlaisia asioita.

Laura: Ja kun nämä kuuntelijat ovat suurelta osalta musadiggareita, niin aina säännöllisen epäsäännöllisesti me huudellaan, että muistakaa miten paljon kirjastossa on matskua lainattavaksi.

Tuleeko teille vielä muuta mieleen liittyen tähän ohjelmaan osana kirjaston palvelutarjontaa?

Jukka: Nyt, kun koko musiikkikirjastotoiminnassa on etsittävä uusia muotoja, niin meilläkin kaupunginkirjastossa on saatu budjettia ihan musiikkitapahtumien tekemiseen. Lähetyksen tekeminen ei sinällään liity niihin mitenkään, mutta on mielestäni osa kirjastojen musiikkipalveluiden uudelleenajattelemista, uusien palvelumuotojen hakemista.

Laura: Ylipäättäänkin musiikkipalveluiden esille tuomista myös. Just se, että kirjastossa itse asiassa tapahtuu hirveästi musiikin saralla.

Jukka: Kyllä, paljon muutakin kuin se CD-lainaaminen, jonka laskusta on vuosikaudet puhuttu.

Laura: Ja onhan tämä ihan sairaan kivaa!

Jukka: On tämä hauskaa hommaa. Sinä olit ehtinyt tekemään jonkin verran ohjelmia täällä, minä en ollut koskaan tehnyt radio-ohjelmaa. Kyllä sen näkee niistäkin ihmisistä, jotka ovat muista kirjastoista, jotka tulee toiseen kertaan, että heilläkin on jännitys laskenut ja tulee rento fiilis tehdä se ohjelma.

Laura: Mielestäni kaikki ovat olleet tähän mennessä niin, että hei, voinko tulla toisenkin kerran. Ilman muuta. Sehän on meillä vähän ajatuksena, että tämä lähtisi ikään kuin kulkemaan omalla painollaan. Että vetovastuu olisi meillä, mutta että saataisiin ohjelman tekijöitä mahdollisimman paljon ja mahdollisimman erilaisia juttuja.

Jukka: Kyllä meillä kirjastolaisia Helsingin kaupunginkirjastosta on ollut 5-10 ihmistä tekemässä erikoisohjelmia.

Laura: Se on ihanaa, että suurimmalla osalla on se pieni kynnys, mutta sitten kun jutellaan ja kerrotaan millaista tämä on, niin sitten: ”kyllä mä ehkä voisin tulla, voinks mä varata itelleni ajan”. Se alkuhan oli vähän, että oltiin sinä ja minä ja koitettiin houkutella, että tule nyt tänne. Nyt alkaa olla semmoista, että ”voinko mä tulla”.

Tuleeko kuuntelijoilta palautetta?

Jukka: Se lähinnä tulee sinne chat boxiin, se vaihtelee se määrä. Tämä on näppituntuma, mutta jos on joku teemaohjelma, niin siihen tulee enemmän palautetta. Se aktivoi. Sitten jos on vähän yleisluontoisempi ohjelma, että soitetaan vaikka vain uutuuksia, niin ei ehkä niin paljon tule. Mutta en kyllä negatiivista palautetta ole vielä nähnyt.

Joskus saan palautetta tiskissä asiakkaalta, että ”sä olit muuten eilen radiossa”. ”Juu, miltä kuulosti?” ”Hyvä on, hyvä on”, että kyllä ne tykkää kuunnella.

Joskus tulee kyllä vierailuehdotuksia, uusien kirjojen tekijöitä.

Miltä ohjelman tulevaisuus näyttää? Ilmeisesti uusi tuotantokausi on taas tulossa.

Laura: Joo, näillä näkymin taas touko-kesäkuusta.

Jukka: Tässähän on sellainen ikävä puoli, että kanava ei ole saanut koko vuoden kesäviikkoja toimilupia. Meillehän tämä on sillä tavalla hyvä, että jos meidän täytyisi vuosi läpeensä tehdä tätä joka viikko, niin se olisi kyllä sitten täysipäiväinen työ. Meille tämä sykli on sopinut hirveän hyvin.

Haluatteko lopuksi vielä sanoa jotain?

Laura: Kaikille terveisiä! Kuunnelkaa Roll FM:ää, tämä on maailman paras radiokanava, jos diggaa musaa.

Jukka: Ja sitten se, että voin lämpimästi suositella kirjastolaisille muualla, että jos tällainen yhteistyömahdollisuus on, niin kannattaa lähteä kokeilemaan. Se olisi kyllä kuulostanut itsestäkin... jos joku olisi sanonut, että olet puolen vuoden päästä tekemässä radio-ohjelmaa viikottain, niin olisin ollut, että älä nyt, ei ole mahdollista. Mutta kyllä se vaan tästä lähtee liikkeelle.

Laura: Ja kuten sanottu, niin tämä on ollut ihan älyttömän kivaa. Vähän erilaista duunia välillä.

Jukka: En osaa muun Suomen tilanteesta sanoa, että millaisia asemia on, mutta voi hyvin kuvitella, että asemilla olisi kiinnostusta, jos kirjasto vain ottaa yhteyttä. Musiikkikirjastotyössä repertuaari varmasti laajenee, tätä voi ajatella myös yhtenä osana sitä. Kuten nykyisin on, että hallitset markkinoinnin ja tapahtuman teon, hallitset ehkä äänentoiston tapahtumassa ja tapahtuman järjestelyt. Jatkossa musiikkikirjastotyössä voisi olla jopa tämmöistä radiotyötäkin tai esimerkiksi podcastien tekemistä. ■

Kuopion kaupunginkirjaston Kirjasto-Piitleksien ensiesiintyminen oli 2019 *Abbey Roadin* 50-vuotispäivänä.

Kuopion musaosastolta kajahtaa!

Teksti Laura Airaksinen ● Kuvat Kuopion kaupunginkirjasto

Kuopion pääkirjaston musiikkiosastolla työskentelee neljä musiikkikirjastotyöhön erikoistunutta kirjastotyöntekijää. Kuten monesti musiikkikirjastoammattilaisten keskuudessa on, niin meilläkin musiikkikirjastotyötä tekevät ovat tavalla tai toisella musiikista intoilevia ja musiikki on meille kaikille sydämen asia. Marraskuusta 2019 lähtien musiikkiosaston palvelut ovat sijainneet pääkirjaston toisessa kerroksessa yhteisissä tiloissa aikuistenosaston kanssa. Kuopion musiikkiosasto tarjoaa asiakkaille fyysisiä musiikkiaineistoja, apua musiikin tiedonhakuun, harjoitustiloja, lainattavia soittimia, verkko-palveluja ja -vinkkejä sekä musiikkitapahtumia. Kirjaston musiikkipalvelut innostavat tutustumaan monenlaiseen musiikkiin ja tukevat musiikin harrastamista – kuuntelua, soittamista, laulamista ja tiedonhankintaa – monin eri tavoin.

Kuopion musaosasto esittäytyy

Kuopion musiikkiosastolla työskentelee neljän hengen tehotiimi: kirjastonhoitaja **Nanna** vastaa musiikkiaineiston hankinnasta ja luetteloinnista, kirjastovirkailija **Tiina** musaosaston näyttelyistä ja suurelta osin kokoelmanhoidosta, informaattikko **Eeva** pedagogisista ja mediakasvatuksellisista näkökulmista ja informaattikko **Laura** verkko- ja somesisällöistä

Musiikkiosaston henkilökunta vastaa koko Kuopion kaupunginkirjaston fyysisten musiikkiaineistojen hankinnasta ja luetteloinnista sekä musiikin tietopalvelusta. Lisäksi kellovan kokoelman myötä kokoelmanhoidolliset asiat ovat olleet viime vuosina paljon pinnalla, kun aineistot liikkuvat asiakkaiden mukana eri toimipisteiden välillä entistä enemmän. Uudemmat musiikkikirjastopalvelut kuten lainattavat soittimet, tapahtumat, musiikkihuone ja musiikinkuuntelulaitteistot on keskitetty pääkirjastolle, jossa on eniten näitä palveluja hyödyntävää asiakaskuntaa.

Ylälavalla on tapahtumia ja asiakkaiden soittoharjoittelua varten kirjaston uudempi digitaalipiano, jota asiakkaat voivat soittaa kuulokkeet korvilla ja välillä ääneenkin muiden asiakkaiden iloksi. Rempan yhteydessä täysin uusitut musiikinkuuntelupisteet sijaitsevat nyt

Kuopion pääkirjaston musiikkiosasto toimii yhteisissä tiloissa aikuisenosaston kanssa. Kuva: Nanna-Mari Hämäläinen / Kuopion kaupunginkirjasto

osaston ikkunalaudoilla: musiikkia kuunnellessa voi katsella Kuopion museon valkoisen uudisrakennuksen Hilan suuntaan. Lisäksi asiakkaat voivat kuunnella CD- ja LP-levyjä kirjastokortilla varattavassa musiikkihuoneessa. Musiikkihuoneessa on asiakkaiden käytössä digitaalipiano, ja pienet kokoonpanot voivat harjoitella siellä omilla soittimillaan. Kirjastosta kotiin lainattavien soitinten tarjoamista lähdimme aluksi kokeilemaan kitaroilla ja ukuleleilla. Olemme kasvattaneet valikoimaa pikkuhiljaa mm. asiakastoiveiden mukaan, aina toki huomioiden sen, että soittimet soveltuvat kirjastokäyttöön. Tällä hetkellä pääkirjastolta voi lainata cajon-rumpuja, nylon- ja teräskielisiä kitaroita, viisikielisiä kanteleita, kahta erilaista ukulelea, guitaleleja, bongorumpuja ja rytmisoittimia sisältäviä kasseja. Sekä kitaroita että ukuleleja saa myös vasenkätisenä.

Kirjastokohtaamisia musiikin äärellä

Pääkirjaston musiikkitapahtumia on viime vuosina markkinoitu otsikolla *Kirjastokeikalla*. Useimmiten tapahtumamme ovat livemusiikkia, mutta tuon otsikon alla voimme järjestää myös esimerkiksi haastattelumuotoisia tilaisuuksia. Kirjaston musiikkitapahtumien yhteyteen kerätään aineistonäyttely kirjastosta löytyvästä musiikkiaineistosta sekä vinkataan aineistoa verkkokirjastossa ja somekanavissa. Lisäksi tapahtumat ovat oiva paikka opastaa kävijöitä kirjaston palveluihin ja aineistoihin tapahtuman jälkeisissä keskusteluissa. Sen olemmekin vuosien varrella oppineet, että kirjastokeikat kannattaa ajoittaa loppumaan riittävästi ennen kirjaston sulkemisaikaa, sillä ainakin savolaiset jäävät mielellään ”huastelemaan” tilaisuuden jälkeen toisten asiakkaiden, esiintyjien ja kirjaston väen kanssa. Kirjaston merkitys matalan kynnyksen kohtaamispaikkana toteutuukin hyvin juuri musiikkitapahtumissa. Koska lava on asiakastilojen keskellä kirjahyllyjen äärellä, tilaisuuksiin saattaa helposti eksyä sellaisiakin kuulijoita, jotka eivät ole tulleet kirjastoon tapahtuman takia. Toisaalta keikat ja konsertit tuovat kirjastoon ihmisiä, jotka eivät siellä välttämättä muuten juuri asioi.

Tausta-ajatus tapahtumissamme on tarjota mahdollisimman monipuolisia maksuttomia musiikkitapahtumia kuopiolaisille ja tukea erilaisia musiikin harrastamisen tapoja. Musiikkikirjastotyön laajempaa tavoitetta voisi luonnehtia ihmisten ”musiikillisten horisonttien” laajentamiseksi, ja siten pyrkimyksenä on tarjota laaja kattaus erilaista musiikkia, niin fyysisen ja sähköisen kokoelman kuin tapahtumien muodossa. Parasta kirjastossa tapahtumapaikkana on päihteetön ja kaikille turvallinen ympäristö, aikaiset keikka-ajat sekä kaikenikäinen yleisö vauvasta vaariin. Asiakkaan näkökulmasta osallistuminen on helppoa, kun lava on keskellä kirjastoa: voi piipahtaa kuuntelemaan hetken tai pidemmän aikaa. Musiikkitapahtumat ovat omalta osaltaan mainiota media- ja musiikkikasvatusta sekä kirjastopedagogista toimintaa.

Iloa onnistuneista yhteistyökuvioista

Olemme olleet avoimia erilaisille yhteistyöideoille, ja muusikkoasiakkaiden ja kuopiolaisien musiikkiaktiivien kanssa keskustellessa onkin vuosien varrella syntynyt hedelmällisiä yhteistyön muotoja, joista osa on jäänyt elämään pitemmäksikin aikaa. Yhtenä esimerkkinä voi mainita Taideyliopiston Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin opiskelijat, jotka ovat monena vuonna käyneet meillä pitämässä lasten ja varttuneen väen musiikkihetkiä. Myös oman orkesterimme eli Kuopion kaupunginorkesterin erilaiset pienet kokoonpanot ovat esiintyneet kirjastolla. Kuopion konservatorion eri aineiden opettajat ovat tulleet järjestämään oppilaskonsertteja kirjastolle ja konsan yhteisömuusikko-opiskelijat ovat pitäneet Vanhustenviikon konsertteja.

Irlantilaista musiikkia esittävä The Shysters -duo esiintymässä Kuopion pääkirjastossa.

Yhteistyökumppaniemme kanssa olemme järjestäneet mm. ukulelekonseritteja, suomalaisen kansanmusiikin illan, erilaisten harmonikkojen esittelyn, kitaransoitonopetuspajoja, eri teemaisia yhteislaulutilaisuuksia, kirjastotanssit sekä saksalaisen joulumusiikin illan. Paikalliset festivaalit kuten BarokkiKuopio ja The Nordic Historical Keyboard Festival ovat olleet pitkäaikaisia yhteistyökumppaneitamme. Viime kesänä meillä esiintyivät Collegium ry:n barokkipedagogit hauskassa Barokkimatka-lastenkonserussa, ja yhteistyölle on tulossa jatkoa myös kesällä 2023. The Nordic Historical Keyboard Festival sen sijaan on tuonut kirjastolle kansainvälisiä klavikorditaiteilijoita mm. Itävallasta, Australiasta, Saksasta ja Yhdysvalloista. Tämän vuoden ensimmäisenä isompana musiikkitapahtumana meillä kuultiin Satakielikuukauden teemaan liittyen irlantilaista musiikkia, kun vietimme 15.3. St. Patrick's Dayn etkoja The Shysters -duon tahtiin. Irlantilainen runo- ja musiikkiperinne houkutteli kirjastokeikalle noin 100 henkilöä!

Kirjaston musiikkipalveluja olemme nostaneet aktiivisesti esille myös erilaisten ”poikki-kirjastollisten” hankkeiden ja projektien lomassa. Viimeisimpänä esimerkkinä nuorten aikuisten lukutaitoja tukevassa *Sanoissa koko maailma* -hankkeessa järjestetyt räppityöpajat ja räppikeikka. Paikallisille musiikkioppilaitoksille on vuosien varrella tarjottu ja järjestetty tutustumiskierroksia musiikkiosastoon. Viime aikoina musiikkiosastoon ovat käyneet tutustumassa Kuopion konservatorion nuoret tanssinopiskelijat, joille on samalla esitelty erilaisia musiikkityylejä ja etsitty koreografioihin sopivaa musiikkia. Koska osastollamme tehdään jatkuvasti tiivistä yhteistyötä monien aikuisten osaston projektien kanssa, saadaan musiikkiaineistoja ja -palveluja vinkattua hyvinkin erilaisissa yhteyksissä.

Innostunein mielin eteenpäin

Tapahtumien lisäksi pyrimme somessa ja musiikkiosaston näyttelyissä nopeasti reagoimaan ajankohtaisiin asioihin musiikkikentällä: teemaviikkoihin, artistien ja klassikkoalbumien merkkipäiviin sekä menehtyneisiin artisteihin. Kerran eräs työkaveri vitsaili, että täällähän on oltu yövuorossa töissä, kun edellispäivänä menehtyneestä artistista oli näyttely osastolla pystyssä jo ennen aamukahdeksaa. Välillä somessa mennään rempseästi huumorin kautta, muun muassa viime vuonna kirjastomme aprillipila lainattava bändi Kaelottajat herätti hilpeyttä läpi Suomen. Tänä vuonna nähtiin sitten Kirjasto-Piitleksien comeback, kun juhlistimme The Beatlesin ensialbumin Please Please Men julkaisua maaliskuussa (Kirjasto-Piitleksien ensiesiintyminen oli 2019 Abbey Roadin 50-vuotispäivänä).

Tälle ja ensi vuodelle kirjastomme haki AVI:lta hankerahaa otsikolla *Oppia ja iloa musiikista*. Tätä juttua kirjoittaessamme saimme iloisen tiedon, että rahoitus hankkeelle myönnettiin. Tavoitteenamme on entisestään kehittää kirjastomme musiikkikirjastopalveluja, tiivistää yhteistyötä Kuopion musiikkitoimijoiden kanssa sekä etsiä uusia yhteistyökumppaneita. Yhtenä ajatuksena on viedä uudempia musiikkipalveluja kuten tapahtumia ja lainattavia soittimia myös lähikirjastoihin ja vaikkapa kirjastoautoihin. Tavoitteenamme on kehitellä uudenlaisia tapahtumakonsepteja yhteistyössä mm. Savonia-AMK:n musiikkipedagogiopiskelijoiden kanssa. Tämä on kirjastossamme ensimmäinen täysin musiikkikirjastotyön kehittämiseen painottuva AVI-hanke ja toiminnan suunnittelu käynnistyy toden teolla kesällä 2023. ■

Instagramissa Kuopion musaosaston toimintaa voi seurata hakemalla näillä tunnisteilla: **#KuopionMusaosasto** ja **#kirjastokeikalla**.

Kuopion kaupunginkirjaston
aprillipila vuonna 2022 oli lainattava bändi Kaelottajat.

Soveltuuko Finna lainkaan musiikin tiedonhakuun?

Teksti ja kuva **Heikki Poroila**

Olen sekä harrastanut että käytännössä soveltanut musiikin tiedonhaun apuvälineitä reilusti yli 40 vuoden ajan. Pidän itseäni jonkin sortin asiantuntijana, vaikka en kuvittele hallitsevani kohtuullisesti kuin yhden aihepiirin eli luetteloinnin (sisällönkuvailun) ja kirjastojen tietokantoihin kohdistuvan musiikillisen tiedonhaun tematiikan. Olin surullinen kuullessani uutisen, jonka mukaan myös HelMet-kirjastot ovat siirtymässä käyttämään Finna-alustaa, kuten tätä ennen jo suurin osa suomalaisista kirjastoista Kansalliskirjastoa myöten. Arvelen ratkaisun merkitsevän oman elämäntyöni muuttumisen suurelta osalta merkityksettömäksi. Minusta Finna ei sovellu musiikin vaatimaan tiedonhakuun.

Finnan perusideahan on mainio. Yhteinen tai ainakin samanlainen käyttö- ja tiedonhakupäristö tarjoaa paljon etuja erityisesti sille, joka ei oikein tiedä, mitä kautta lähtisi etsimään. Jos kaikki suomalaiset muistiorganisaatioiden tietokannat ovat joskus Finna-pohjalla, tiedonhakija ei muita osoitteita tarvitse. Samalla kun yhteinen Finna-alusta tarjoaa merkittäviä etuja, se tarkoittaa myös jäämistä ”jossain muualla” päätetyn tiedonhakuarkkitehtuurin armoille. Finna ei siinä edusta parasta, mitä tiedonhaun alueella voisi toivoa ja odottaa, vaan se on räätälöity yhteiseksi tiedonhaun palveluluukuksi. Hintana on se, että hakuominaisuudet on pelkistetty sellaisiksi, joilla useimmat haut tuottavat ainakin jotain tuloksia. Tämä tarkoittaa käytännössä sanahakua eli googlaamista. Finnin sanahaku tarjoaa mahdollisuuden vähäiseen hienosäätöön, mutta ei sitten muuta.

Tällä tavalla hoituvat useimmat monografioihin liittyvät tarpeet. Mutta kun siirrytään vähänkin monimutkaisempaan musiikin tiedonhakuun, Finnin rajat tulevat nopeasti vastaan. Verrattuna esimerkiksi HelMet-kirjastojen perinteiseen aineistohakuun Finnasta (kuten myös HelMetin Encore-hausta) puuttuu kaksi välttämätöntä hakuominaisuutta eli osuimien järjestäminen itse teoksen eri versioiden mukaiseen nimekenäyttöön ja auktoriteettitietokannan eli viittausjärjestelmän hyödyntämismahdollisuus.

Finnassa on mahdollista rajata haku koskemaan vain äänitteitä tai vain nuotteja. Mutta jos haluaa nähdä, mitä eri versioita kokoelmassa on jostain suositusta sävelmästä, Finna löytää oikein kirjoitetun teosnimen perusteella kaikki esiintymät, mutta ei pysty näyttämään niitä mielekkäällä tavalla. Otetaan esimerkki, jossa asiakas haluaa tietää, mitä erilaisia sovituksia kokoelmassa on Armas Järnefeltin suositusta sävellyksestä *Berceuse*, jonka nimi jo itsessään on haastava, koska lukuisat säveltäjät ovat sitä käyttäneet ja kirjastot käyttävät siitä pääasiassa keinotekoisia lajityypin nimeä ”berceuset”. Esimerkki ei ole muuten mitenkään keinotekoinen, tällaisia kysymyksiä olen itse kohdannut vaikka kuinka paljon.

Nimekehaku nimellä ”Berceuse” tuottaa HelMetin perinteisessä haussa (joka on Suomen paras alallaan, ei täydellinen, mutta paras) näytön, joka kertoo 18:sta viittauksesta, joista 8 ensimmäistä viittaa suoraan etsittyyn Järnefeltin teokseen. Tästä jo näkee, että kamariorkesterille tehdystä originaalista on useita soitinsovituksia, minkä lisäksi on olemassa yksi ruotsinkielinen vokaaliversio ja kolme suomenkielistä. Todellisuudessa soitinsovituksia on enemmänkin, kaikista ei vaan ole tehty viittausta. Mutta nyt tiedetään, millä alulla kannattaa hakea eli ”Berceuset, kamariorkesteri.” Sillä tehty nimekehaku (jollaista Finnassa tai Encoressa ei siis ole), saadaan täydellinen listaus teoksen soitinversioista, joita on yhteensä 28 ja monista useita osumia, joita voi halutessa tarkemmin tutkia yhdellä klikkauksella.

Mitä puolestaan tarjoaa Finna, kun sen hakukenttään syöttää sanat ”Berceuse” ja ”Järnefelt”, kuten asiakas oletuksen mukaan toimii ja kuten myös henkilökunnan on toimittava? Haun tuloksena on 948 dokumenttia, joista löytyvät molemmat sanat. Mitään varmuutta siitä, että kaikki osumat ovat mielekkäitä, ei ole, koska haku ei edellytä, että ”Berceuse” on juuri Järnefeltin sävellys. Koska Finna ei pysty näyttämään tuloksia nimekehaun pohjalta, ainoa keino pienentää selaustyötä on yrittää rajata hakua lisäämällä esimerkiksi soittimien nimiä, joiden olettaa löytyvän sovituksista tai lisäämällä hakuun vokaaliversion nimen tai sen osia.

Pienentyntäkin hakutulos täytyy silti käydä yksitellen läpi, koska osumat eivät järjesty asiakkaan kannalta mielekkäästi, ellei erikseen yritä järjestää tuloksia. Oletusarvona on ”relevanssi”, jonka peruste esimerkiksi HelMetin Encoressa on liikesalaisuus eli täysi arvoitus sekä tiedonhakijalle että avustavalle kirjastotyöntekijälle. Tarjolla ei ole vaihtoehtoa, joka järjestäisi osumat haetun nimekkeen mukaisesti. En itse ymmärrä, miten kukaan voi Finnalta tyydyttää mitään vaativampaa musiikillisen tiedonhaun tarvetta.

Edelliseen voi tietysti todeta, että useimmat musiikin tiedonhakutehtävät ovat paljon yksinkertaisempia kuin esimerkkinä. Se on totta, mutta ei ole perusteltua väittää, että kuvatus kaltaiset haut olisivat harvinaisia. Väistämätöntä on vain se, että Finna-ympäristössä asiakas – tai henkilökuntaan kuuluva – ei voi löytää esimerkin kaltaisiin tarpeisiin kunnollista vastausta edes suhteellisen työläällä tavalla. Kukaan ei ainakaan ryhdy käymään läpi 958 osumaa. Yhdessä vaan todetaan, ettei asiakkaan kysymykseen pystytäkään vastaamaan tyydyttävällä tavalla.

Entä viittausjärjestelmä, jollainen Suomessa on käytössä vain HelMetin perinteisessä haussa (Fennican ja Violan systeemit katosivat Finnaan siirtymisen myötä), voidaanko se jotenkin korvata? No ei voida. Lähinnä huvittavaa tilanteessa on, että siirtymällä Finnaan ei päästä viittausten osalta edes siihen palveluun, joka oli normaalia korttiluetteloiden aikaan vielä noin 40 vuotta sitten. Viittaustekniikat tunnetaan ja ehkä myönnetäänkin hyviksi, mutta kun järjestelmähankinnoista päätöksiä tekevät johtajat eivät tunne tiedonhaun ongelmia, he ottavat iloisesti vastaan ankarasti laihdutetun hakuohjelman, josta on poistettu ”turhina” ja ”kalliina” nimekehaun ja viittausjärjestelmän kaltaiset älykkäät ja erittäin hyödylliset

toiminnot.

Kaikki tämä kovaa ammattitaitoa ja tarkkuutta vaativa työ uhkaa mennä hukkaan. Myöskään populaarimusiikin hakijat eivät saa Finnasta apua yrittäessään etsiä jotain suosittua laulua sen alkusanoilla tai lempinimellä. Perinteisessä HelMet-haussa asiasta ohjataan siihen muotoon, Encoressa ja Finnassa harrastetaan hakuammuntaa ja ryntäillään päin männikköä. Siirtyminen Finnan tulee heikentämään ainakin musiikin tiedonhaun tasoa ja laatuhenkilökunnan ponnisteluista riippumatta.

Onko mitään tehtävissä? Itse toivon ratkaisua, jossa säilytetään perinteinen tiedonhaku ja viedään sen lisäksi HelMet-tietokanta Finna-ympäristöön. Varmuuden vuoksi on myös otettava auktoriteettitietokanta talteen, jos sen vaikka voisi jossain muussa tietokantaympäristössä ottaa hyötykäyttöön. On toki hyödyllistä, että HelMet-tietokannan sisältöä voi hakea myös Finnan kautta. Mutta jos se on ainoa tapa, käy kuten Kansalliskirjaston Viola-tietokannalle, joka muuttui tehokkaasta hankalaksi ja usein toivottoman sekavaksi googlettamiseksi. ■

Pomohaastattelu IV: Kirjastopalvelujohtaja Jouni Pääkkölä, Oulu

Teksti Jouni Pääkkölä ja Heikki Poroila ● Kuva Saana Kaleva-Langinkoski

Yleisten kirjastojen musiikkipalveluiden käyttöluvuissa on ollut selvää pudotusta sitten 2000-luvun alkuvuosien huippulukujen. Millaisena tilanne näyttää Oulun horisontista, onko muutokset tulkittu kirjaston tarjoamien palveluiden tarpeen vähenemisenä vai enemmänkin kirjaston painopisteiden muuttamisena, kuten on tehty eräissä eteläisen Suomen suurissa kirjastoissa?

Oulussakin on jo vuosia mietitty tilastojen ja käytön kannalta, että musiikkiaineiston lainausluvut ovat vähentyneet merkittävästi. Helppoa olisi laittaa syy suoratoistopalvelujen käytön lisääntymiseen, mutta toivoisin toki laajempaa analyysia tilanteeseen. Oulussa on ollut aina vahva musiikkikirjaston osaaminen, ja palvelun käyttö on ollut laajaa ja aktiivista. Meillä on kirjastoverkossa vielä paljon aineistoa ja saatavuus on edelleen hyvä. Oulun kaupunginkirjaston tiimi uudistus ja pääkirjaston peruskorjausremontti (väistömuutto) on muuttanut musiikkikirjaston palvelua varmasti paljon ja varsinaista musiikkiosastoa ei nyt ole. Karjasillan kirjaston sijainti ja eri musiikin toimijat (musiikkiluokat, konservatorio, sinfonia) sen ympärillä on yksi erilainen toimintamalli, ja musiikkiaineiston siirtyminen sinne oli aika selkeä päätös.

Uskon kuitenkin edelleen myös koko palveluverkossa olevaan musiikkiaineistoon. Aineistoa pitää olla laajasti esillä, sitä pitää markkinoida ja loppu on asiakkaiden käyttäytymisestä kiinni. Nuottejahan edelleen lainataan hyvin ja kun musiikkialan kirja-aineisto on hyvin esillä, niin sitäkin lainataan paljon. Myös musiikkiaineiston varastointi on tärkeää ja onkin hienoa, että sitä vastaanotetaan nyt Varastokirjastoon päin. Ilo on seurata myös eri soittimien lainausta, sillä voi olla hyvinkin suuri merkitys soittoharrastuksen aloittamiseen.

Oulu on paitsi pohjoisen Suomen kiistatta suurin ja vetovoimaisin asutuskeskus, myös hyvin laajan alueen keskus, jonka palveluille asetetaan lähialueilla odotuksia, vaikka perinteisestä maakuntakirjastojärjestelmästä onkin pitkälle luovuttu. Millaisena itse näet Oulun kaupunginkirjaston musiikkiin liittyvien palveluiden tulevaisuuden alueellisesta näkökulmasta?

Toivon, että kukin kunta pystyisi huolehtimaan oman asiakastarpeensa musiikkipalveluista. Huolena on, että tämä ei ole mahdollista kaikissa kunnissa ja silloin on aika keskustella yhteistyöstä joko naapurikunnan, kirjastokimpan tai laajemman alueen kanssa. Vaihtoehtoja on monta, mutta tärkeintä on kuntien oman tilanteen arviointi ja lopulta halu tehdä yhteistyötä. Jos ja kun aineistoyhteistyötä tehdään, pitää sen ympärillä olla selkeät säännöt ja toimiva logistiikka. Tietopalvelun näkökulmasta osaaminen voi olla keskitettyä, jos vain käytännön asioista päästään sopuun. Oulun kaupunginkirjaston aineisto on joka tapauksessa varattavissa ja kaukolainausta hoidetaan kuten ennenkin. Tämän suhteen on tärkeää arvioida joka vuosi, mihin suuntaan musiikkiaineiston lainaus on menossa. Sillä on suora vaikutus myös aineiston hankkimismääriin ja määrärahoihin. Oulun kaupunginkirjasto tulee edelleen olemaan merkittävä musiikkiin liittyvien palveluiden tarjoaja.

Kun tätä haastattelusarjaa käynnistettiin, työajatuksena oli epäily siitä, että musiikkikirjastot toimivat pitkälle omassa kuplassaan, jonka sisään kirjastojen johtajat eivät näe eivätkä ehkä aina välitäkään nähdä. Kuulostaako tällainen ollenkaan tutulta Oulun näkökulmasta? Onko kirjaston johdolla mielestäsi riittävät yhteydet musiikkipalveluiden parissa työskenteleviin?

En usko, että Oulussa on mitään toiminnallisia kuplia olemassa. Päinvastoin mielenkiinto ja välittäminen kaikkea toimintaa kohtaan kuuluu kirjaston arkeen ja on yksi selkeä johtamiseen liittyvä päämäärä. On totta, että työaika ei tahdo riittää kaikkeen ja pitäisi olla enemmän yhteydessä työtä tekeviin työntekijöihin. Oulun musiikkikirjaston toiminnassa olevat työntekijät ovat huippuosajia ja ajassa mukana. Kirjaston johdolla ja minulla on täysi luottamus palvelun kehittämiseen. Oulussa musiikkikirjaston uusi paikka on Karjasillan kirjastossa, ja sen toimintatavat muovautuvat kohti uutta aikaa. Yhteydet tulee olla molempiin suuntiin auki, ei jäädä odottamaan toisen osapuolen yhteydenottoa, koska asiat ovat yhteisiä.

Helsingin kaupunginkirjastossa suunnitellaan valtakunnallista e-kirjastopalvelua, jonka ytimessä kuitenkin ovat e-kirjat, eivät musiikki. Mikä on oma näkemyksesi, pitäisikö kirjastojen organisoida omia verkkosisältöpalveluita vai jättää ne markkinoiden vastuulle? Tai olisiko Oulussa tarvetta paikalliselle digitaalisten verkkosisältöjen julkaisuarkistolle sen lisäksi, mitä Helsingissä tai Kirjastot.fi:ssä tehdään?

Kun puhutaan koko Suomen kattavasta palvelusta, pitää muistaa, että palvelujen suunnittelu tehdään yhdessä. Samalla tulee tehdä tarvekartoitus ja varsinainen suunnitelma, mistä näkee mitä milläkin euromäärällä saadaan aikaiseksi. Musiikkialan markkinat eivät ehkä taivu vastaavanlaiseen verkkosisältöpalveluun kuin mikä kirja- ja lehtialalla voidaan saavuttaa. Suoratoistomarkkinat ovat mittaluokassaan niin valtavat, että kirjastojen kannattaa digitaalisten musiikkisisältöjen osalta keskittyä ennemmin turvaamaan perinteinen fyysinen aineisto asiakkaidemme käyttöön. Elokuvapuolellahan on muutama verkkopalvelun tarjoaja yleisille kirjastoille, mutta sisältö on hyvin rajattua ja sisällön laatu vaihtelee. En haluaisi nähdä musiikin puolella vastaavanlaista palvelukonseptointia. Jospa kuitenkin musiikkiin liittyvä kirja-aineisto ja nuotit löytyisivät jossain vaiheessa laajemmin eKirjaston valikoimista.

Millaista roolia musiikki omassa elämässäsi näyttelee. Oletko ollut tai oletko edelleen kirjaston musiikkipalveluiden käyttäjä?

Soitan edelleen kitaraa ja syntikoita, bändiharrastushommat olen jättänyt jo melkein 20 vuotta sitten. Kuuntelen paljon musiikkia joko suoratoistopalvelusta tai vinyylilevyiltä. Radio on usein auki, joten musiikki soi melkein aina, olinpa kotona, autossa tai harrastuksien parissa. Kun olin itse kirjaston asiakaspalvelussa 1990-luvulla, niin musiikin lainaus ja mukana pysyminen oli kyllä ihan eri tasolla. Nyt on muka niin kiire, että ei ehdi kysellä eikä tutkia mitä uutta on tullut. Mutta koska vastaukseni loppupuoli jäi selittelyksi, niin lupaan, että käyn Kaijonharjun kirjaston musiikkihyllyllä mahdollisimman pian ja lainaan muutamaa levyä. Harmi, kun autossani ei ole enää CD-levyn soittomahdollisuutta, mutta kotoa se onneksi vielä löytyy. ■

Ivarin kesälaidun

Tällä palstalla kaikkien alojen asiantuntijamme **Ivar Lintel** vastaa lukijoiden lähettämiin musiikki- ja kirjastoaiheisiin kysymyksiin. Voit lähettää oman kysymyksesi osoitteeseen intervallilehti@gmail.com, merkitse viestin otsikoksi ”Ivarin lepotuoli”.

Heippa, Ivar!

Nyt on paljon puhetta ollut tekoälystä ja siitä, miten se mullistaa koko maailman. Osaisitko kertoa minulle, miten tekoäly tulee muuttamaan musiikkikirjastotyötä lähitulevaisuudessa?

Terkuin Mummo, Pihtipudas

Kiitos kysymyksestäsi **Mummo, Pihtipudas**! Olen iloinen voidessani vastata kysymykseesi tekoälyn vaikutuksista musiikkikirjastotyöhön. Aivan ensiksi haluan vakuuttaa sinulle, että tämä vastaus ei ole tekoälyn kirjoittama.

Musiikki on ihminen-nisäkäslajille ominaista toimintaa. Esimerkiksi roboteilla ei ole sisäsyntyistä kykyä tuottaa musiikkia, paitsi Kraftwerk-yhtyeellä.

Kirjasto on ihmisyyhteiskuntien alkeellinen yritys organisoida, hallita ja jakaa informaatiota. Joissakin maissa, kuten Yhdysvalloissa, kirjastojen ensisijainen funktio tosin on tarjota verohelpotuksia varakkaille henkilöille, jotka lahjoittavat rahaa niiden rakentamiseksi saadakseen oman nimensä suurin kirjaimin kirjastorakennuksen sisäänkäynnin yläpuolelle.

Kirjastossa työskentelee ihmisiä monenlaisissa erilaisissa tehtävissä. Musiikkikirjastotyö on vertauskuvallisesti sitä, että yritetään tunkea neliskulmainen palikka pyöreään reikään. Tekoälyn avulla neliskulmaisen palikan pyöreään reikään tunkemisen prosessia voidaan sujuvoittaa, jolloin siitä vapautuva ihmistyövoima pakkosiirretään kaivoksiin louhimaan elektronisten laitteiden tarvitsemia harvinaisia maametalleja. Hups, en kai paljastanut liikaa?

Rakkaudella, **Ivar-GPT**. ■

Case Musiikkikirjastoallianssi Helsingissä – malli 4 + 1 (neljä kirjastoa, yksi arkisto)

Teksti Arja Niemimaa, emerita musiikkikirjastoduunari

Olen pitkänlinjan tieto- ja informaatioalan ammattilainen, joka on työskennellyt julkishallinnon yhteispalveluissa, kehittämisprojekteissa ja viestintätehtävissä. Yli puolet työurasta on vierähtänyt yleisten kirjastojen musiikki- ja mediaosastolla erikoiskirjastovirkailijana (Kuopio, Tikkurila, Kirjasto 10, Pasila). Kirjastopalvelujen arki on tarkoittanut minulle asiakastilanteista reflektointia ja jatkuvaa oppimista

Esittelen raakileen asteella olevan idean paikallisesta Musiikkikirjastoallianssista. Fyysisen allianssin muodostaisivat ne neljä kaikille avoinna olevaa helsinkiläistä musiikkikirjastoa¹, joista saa musiikkiin liittyvää asiantuntevaa kasvokkaista tietopalvelua ja neuvontaa. Yhteisesti allianssikirjastoilla on valtava kokoelma, jossa on kattavat aineistot, formaatit ja avokokoelmia sekä samaa asiakaskuntaa. Lisäksi niillä on hyvät aukioloajat sekä ammatillisesti pätevä henkilökunta asiakaspalvelussa ja taustatöissä. Läsnäpalvelujen lisäksi nelikko alkaisi tarjota tiettyjä yhteispalveluja verkossa.

Viidentenä toimijana allianssissa olisi mukana asiantuntijapanostaan antava valtakunnallinen keskusarkisto eli Musiikkiarkisto, joka tallentaa suomalaiseen populaarimusiikkiin liittyvää aineistoa. Kirjastojen tavoin arkistosta saa tietopalvelua ja neuvontaa. Aineistoja voi käyttää vain arkistotiloissa.

Selkeyden vuoksi käytän yhteenliittymästä nimeä *Musiikkikirjastoallianssi* läpi koko kirjoitelmani. Tarkastelukulma on kirjastolähtöinen ja puhun musiikkikirjastoista, vaikka kyseessä ovat kaikki viisi osallista.

Kehyksiä ja kehityskulkua

Olen ollut huolestunut musiikkikirjastojen tuntemattomasta tulevaisuudesta.

Huolestuin lisää silmäiltyäni uuden vuoden alkajaisiksi Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaiseman ensimmäisen [Sivistyskatsauksen](#). Siinä kuvataan ministeriön hallintosektoreiden kehitystä viime vuosikymmenien ajalta nykyhetkeen. Katsauksen esipuheen muutama rivi pysähdytti karuudellaan:

“1990-luvulta alkanutta viimeisintä vaihetta leimaavia piirteitä ovat oppimistulosten heikkeneminen, suomalaisten koulutustason nousun pysähtyminen sekä toisaalta julkisten sivistyspanostusten hidas lasku.”

Ministeriön toimialaa on myös meitä Intervallin lukijoita kiinnostava hallinnollinen osio *Tieteelliset ja yleiset kirjastot ja kirjastopolitiikka*. Yleisistä kirjastoista Sivistyskatsaus mainitsee muun muassa, että kirjastojen asiakasmäärissä on käynyt katoa 15 viime vuoden ai-

1 Kansalliskirjaston musiikkikirjasto, Taideyliopiston Sibelius-Akatemian kirjasto, Maailman musiikin keskuksen kirjasto ja arkisto, Helsingin kaupungin kirjastojen Musiikkiverkosto.

kana, lainaajien osuus väestöstä on laskenut puolesta kolmannekseen samalla kun kirjakoelmat ovat supistuneet. Muidenkin aineistolajien kuin painettujen kirjojen määrärahojen niukkenemiseen viitataan. Tilannekatsauksen mukaan kirjastohenkilöstön määrä on sekin Suomessa kääntynyt laskuun viidensadan ihmisen verran viimeisen kymmenen vuoden ajalta - oletettavasti tappavan tasaiseen tahtiin.

Alan ammatillinen status puolestaan vertautuu paljolti asiakaspalvelutyöhön eikä asiantuntijatehtäviin, vaikka OKM kauniisti asettelee kirjastohenkilöstön kuulumaan sivistyskentän ammattilaisten joukkoon. Ennustettiin, että kirjastojen käyttö laskee todennäköisesti tulevaisuudessa lisää, ja koko laaja kirjastolaitos jäisi Suomessa historialliseksi välivaiheeksi. 1960-luvulla rakennettu kirjastolaitos jatkaisi taruaan näivettyneenä jonkin aikaa ja olisi viimeistään parinkymmenen vuoden päästä pahasti tarveltynyt. Olin äkkiseltään huomaa-
vinani, että Sivistyskatsauksen kirjastoja käsittelevissä kohdissa ei juuri tieteellisistä kirjastoista puhuta. (Miksihän, lasketaanko kirjastobudjetit henkilöstömenoihin emon-organisatioiden könttään?) Sanaa *musiikkikirjasto* ei mainittu kertaakaan. Toivon, että olisin lukenut raportin huolimattomasti ja alamme olisikin nousukiidossa.

Musiikkikirjastoallianssi tarjoaa läsnä- ja verkkopalveluja

Synkistely sikseen! Heikkenevään kehitykseen madonlukuineen tulisi mielestäni nopeasti reagoida kääntämällä tiukka katse resurssien vähyydestä synergiaan: yhteistyön mahdollisuuksiin ja uudenlaiseen palvelumuotoiluun. Esimerkkini on *Musiikkikirjastoallianssi Helsingissä*. Sen ideana on avoin pääsy musiikkitietouteen verkossa ja fyysisissä palvelupaikoissa.

Voidaan todeta, että tiedon määrä kasvaa koko ajan valtavasti. Tieto on aina paitsi globaalia, myös paikkasidonnaista. Tavallisen ihmisen on melko hankala hyödyntää raakamateriaalia, dataa sellaisenaan, oman täsmätiedontarpeensa, oppimisen tai vaikka harrastuksensa tueksi.

Viime aikoina julkishallinnon organisaatioissa ja palveluissa on ollut hyvänä käytäntönä enenevästi jakaa tietoa verkkoon kaikkien halukkaiden maksuttomaan käyttöön (open access) yksityisyyden ja tietosuojan mahdollistamisissa rajoissa. On muun muassa rakennettu portaalreja eri toimialojen tietolähteille tai palveluihin ja otettu some käyttöön. Ajalle tyyppillinen yleinen kysymys kuitenkin kuuluu: ”Miten saatavilla olevaa dataa pystytään jalostamaan resurssipulan vallitessa?”

Mitä musiikille kuuluu? On selvää, ettei musiikki, sen harrastaminen, kuunteleminen, tekeminen ja esittäminen eikä tallentaminen katoa minnekään. Fyysisen musiikkiaineiston lainaaminen kirjastoista sekä sen ostaminen ovat vähentyneet musiikkitarjonnan siirryttyä paljolti verkkoon. Tarjonta on kuitenkin samalla monipuolistunut ja tuonut uusia kuluttajakäyttäytymisen mahdollisuuksia. Samaan hengenvetoon on todettava, että nykyisellään musiikin verkkotarjonta suoratoistopalveluissa vaikuttaa hajalaatuiselta ja pirstaloituneelta, ja hakuominaisuudet niin sisällöllisesti kuin teknisestikin ovat kirjavia. Puhumattakaan sisällönkuvailusta.

Entä musiikkiin liittyvä tietous? Mistä musiikkia kannattaa etsiä, mistä siitä ylipäättään saa tietoa ja miten musiikkia ja musiikista voi oppia? Musiikkikirjastoista ja verkosta! Verkkodokumentaatiota on tarjolla megalomaaniset määrät. Verkkoalusta louhitulle lokaalitiedolle, jonka erikoisalana on musiikki, kuitenkin puuttuu.

Ehdotus: Musiikkikirjastoallianssi toimisi sekä verkossa että fyysisesti neljässä Helsingin erikoiskirjastopisteessä maantieteellisesti lähellä toisiaan. Uutta olisi kirjastojen liittoutuminen tuottamaan yleistajuista asiakas- ja tietopalvelua yhteisen verkkojulkaisukokonaisuuden avulla.

Allianssikirjastojen asiantuntijat voisivat koota ja linkittää musiikkitietoutta sopiviin kanaviin yksittäisten kansalaisten helppoon käyttöön. Ja huomio: pitäisi keskittyä nimenomaan helppouteen ja asettua käyttäjän asemaan, olla *ihmislähtöinen*. Digitaalisen musiikkikirjastoallianssin tulisi olla helppo kenen tahansa löytää ja käyttää; sen sisältö olisi helppoa (vrt. tieteen yleistajuistaminen); sen sisällön pitäisi olla helposti tuotettavaa ja ylläpidettävää. Kaikki instrumentit esimerkiksi portaalin tuotteistamiselle ja tekniselle osaamiselle ovat jo pitkään olleet olemassa ja verkkoalustatkin luotu kauan sitten.

Fyysisten musiikkikirjastopalvelujen ja -aineistojen tarjonta toimisi Helsingissä kuten ennenkin. Samoin entiseen tapaan Finna.fi-tiedonhakupalvelusta voitaisiin hakea allianssikirjastojen aineistojen paikannustiedot.

Uudeksi osaseksi muodostettaisiin solmukohta niille verkkoresursseille, joita paikalliset musiikkikirjastojen ammattilaiset pitävät hyödyllisinä ja käyttökelpoisina, ja jotka pohjautuvat asiakastilanteista saatuihin kokemuksiin. Myöhempana päämääränä voisi siintää digitaalinen vastavuoroinen ”yhteisöllinen somesovellus” yleisöjen ja Musiikkikirjastoallianssin eli palveluntuottajien kohtaamispaikaksi. Asiakasosallistava yhteissuunnittelu heti alusta lähtien ja valikoitujen tiedonlouhintamenetelmien käyttö ja allokointi sekä palvelutarpeen tutkiminen ja analysointi on tämänkaltaisen uuden digipalvelutuotteen alkusuunnittelun ehdoton edellytys. Pikkuhiljaa siis syntyisi ja varttuisi kohdennettu *Digitaalinen musiikkikirjastoallianssi*.

Eräs luontevalta tuntuva verkkoalusta olisi kenties Kansalliskirjaston ylläpitämä *Finna.fi*-tiedonhakupalvelu, joka yleisesti tarjoaa vapaan pääsyn satojen suomalaisten arkistojen, kirjastojen ja museoiden digitaaliin aineistoihin ja kokoelmaluetteloihin. Se on tutkitun tiedon, kulttuurin ja oppimisen digikoti. [STT Infon](#) tiedotteen mukaan *Finna.fi* alustapalvelulle rakennettiin ja otettiin käyttöön viime vuonna 33 kuntaan niin sanottu verkkokirjasto, suurin Tampereelle.

Mutta tietenkin uutta verkkopalvelua suunniteltaessa olisi hyvin tärkeää pohtia ja tehdä käytettävyytystutkimusta sekä vertailua siitä, olisiko *Finna* kaikin puolin alustana tarpeeksi helppo. Muotoutuvan Digimusiikkikirjastoallianssin sijaintipaikaksi Finnassa sopisi kyllä hyvin [Muut Finna-hakupalvelut – Seudulliset näkymät](#). Se keskittyy tiettyjen aineistontarjoajien tiettyihin aineistoihin. Toistaiseksi tuossa Seudulliset näkymät -osiossa on vain Jyväskylän alueen kirjastokimppa, johon kuuluvat seudun kaikki tieteelliset ja yleiset kirjastoyksiköt. Sille soisi lisää seuralaisia.

Musiikkikirjastoallianssin osalliset

Helsinkiläiset musiikkikirjastot on organisoitu eri hallinnonaloille ja niiden rahoitus tulee useasta, pääosin julkishallinnon lähteestä. Vaikka ne ovat osa korkeakoulukirjastoja, lukeutuvat erikoiskirjastojen joukkoon tai kuuluvat kaupunginkirjaston yksiköihin, on niiden fokus selkeän yhteinen: musiikki. Musiikkikirjastoilla on tärkeä paikallinen kulttuurinvälittäjän rooli ja toiminnassaan ne usein tietoisesti törmäyttävät musiikkia muuhun kulttuuritarjontaan ja kirjallisuuteen. Kirjastonkäyttäjät tai ainakin ns. heviuuserit liikkuvat suveenisti näissä eri palvelupaikoissa kulloisenkin tarpeen mukaan piittaamatta vähääkään

sektorirajoista.

Fyysisen musiikkikirjastoallianssin muodostaisivat ne helsinkiläiset musiikkiin keskittyvät erikoiskirjastot, jotka ovat avoinna kaikille ja joista saa musiikkiin liittyvää asiantuntevaa kasvokkaista tietopalvelua ja neuvontaa. Yhteisesti allianssikirjastoilla on valtava ja syvä koelma, jossa on kattavat aineistot ja formaatit musiikin genreiltä ja avokokoelmia.

Lisäksi niillä on hyvät aukioloajat ja ammatillisesti pätevä henkilökunta asiakaspalveluissa ja taustatöissä.

Musiikkikirjastojen toiminnan lähtökohta on sisällöissä ja niiden dokumentoinnissa, aineiston saatavuudessa, etsimisessä, löytämisessä. Ytimenä on yhä enemmän ja enemmän ollut aktivoiva toiminta, musiikkiharrastuksen ja ammatillisen musiikin tekemisen tukeminen, kohtaamiset ja pian kenties jotkin täysin vielä tuntemattomat tavat kirjastojen käytössä ja palvelutarjonnassa.

Mitä hyötyä stadilaisen musakirjastoallianssin perustamisesta sitten muka olisi? Paljonkin! Syntyisi kumppanuuksia, synergiaa ja yhteispalveluja. Saattaa kuitenkin vielä olla, että joidenkin kirjastotyöntekijöiden monikanavaisen asiakaslähtöisen kirjasto-osaamisen ja -viestinnän saroilla tai kenties jopa someosaamisessa olisi parantamisen varaa. Musiikkikirjastoala on kaiken aikaa muuttumassa samanaikaisen rivakan mediamyllerryksen kanssa. Allianssi olisi silta erillisissä saarekkeissa olevien saman alan toimijoiden välillä, jolloin myös työtaidot ja ammatillinen kasvu sujuisi luonnostaan toinen toiseltaan oppimalla, vastavuoroiseen tyyliin. Hybridityötä tehtäessä pitäisi olla nykyistä enemmän aikaa eläville kohtaamisille eikä uuden oppiminen saisi tapahtua pelkästään verkon välityksellä.

Pitäisi tietysti tarkastella, että kaavailemani lähitulevaisuuden verkkotuote ei olisi suoraan päällekkäinen minkään muun portaalin kanssa. Ensimmäisenä tulee mieleen ansiokas *Musiikkikirjastot.fi*. Toki sen lähtökohta on eri kuin digikirjastoallianssilla olisi. Musiikkikirjastot.fin laaja valtakunnallinen palvelusisältö on suunnattu yhtä lailla asiakkaille kuin kirjasto- ja informaatioalan ammattilaisille. Osittain se voisi toimia yhtenä ”oman” paikallisen asiakaslähtöisen sovelluksen mallina. Surffaillessani huomasin myös erään erittäin hyvän portaalirakenteen. Se on [Agricola – Suomen humanistiverkko](#) (jonka sisältökin sivumennen sanottuna on huippua).

Hallinnollisesti allianssin synnyttämiseen ei tarvitsisi rakentaa mitään uutta himmeliä. On päivänselvää, että mainitsemisani neljässä musiikkikirjastossa on tehty työtä tietoverkoissa ja -verkkoihin pitkään, muttei vielä miltei mitään yhteispalvelun näkökulmasta. Nelikolla on yhteistä asiakaskuntaa ja niiden lähiympäristö on vetovoimainen: Helsingin keskusta on pakkautunut kuluttajia varten runsas kattaus kulttuuri- ja musiikkielämää perinteisistä taidelaitoksista avantgardistisiin klubeihin.

Digipallo on nyt heitetty, ota se kiinni ja heitä eteenpäin! ■

Allianssin osalliset (5)

Kansalliskirjastossa on maan laajimmat musiikin käsikirjastokokoelmat. Niihin kuuluu nuottijulkaisuja, musiikkikirjallisuutta, kausijulkaisuja, äänitteitä, musiikkikäsikirjoituksia ja pienpainatteita. Kokoelmat kattavat vapaakappalein, ostoin ja lahjoituksin. Erillisessä tilassa sijaitsevassa, kaikille avoimessa *Musiikkikirjastossa*, on laaja erikielinen musiikkikirjojen avokokoelma kotilainattavaa. Musiikkikirjastopalveluihin kuuluu myös

Kansallinen äänitearkisto, johon on koottu suurin osa suomalaisista äänitteistä (vuodesta 1901 alkaen). Äänitteistä voi saada kopioita kirjastokäyttöön.

Taideyliopiston Töölön kampuksella Musiikkitalolla sijaitseva *Sibelius-Akatemian kirjasto* on yliopistokirjasto. Vaikka Taideyliopiston kirjaston kaikki kolme kampuskirjastoa, Töölön lisäksi Sörnäisissä ja Kuopiossa, ovat erikoistuneet yliopisto-opetuksen ja tutkimuksen taiteenaloille, ne ovat kaikille avoimia. Sibelius-Akatemian kirjastolla on Pohjoismaiden mittavin nuottikokoelma, runsaasti taidemusiikkiaääniteitä (yli 36 000), korkealaatuinen musiikin alan kirjakokoelma, suomalaisten säveltäjien käsikirjoitusarkisto, oma TAJU-julkaisuarkisto. Käytettävissä on lähes sata tietokantaa ja kattavat LibGuides aihealueoppaat. Työskentelyä varten kirjaston tiloissa on kolme hifi-tason kuuntelu-huonetta, joissa on myös videoiden kuuntelumahdollisuus sekä avoimissa tiloissa useita av-laittein varustettuja työpisteitä. Henkilökunta opastaa tiedonhankinnassa ja kirjaston käytössä.

Maailman musiikin keskus / Global Music Centre on yksi Suomen musiikki-instituuteista. Sen keskeinen tehtävä on koota, tallentaa ja jakaa tietoa maailman musiikkikulttuureista. Osa sen laajasta ja kansainvälisestä toiminnasta on tuottaa äänitteitä ja muita julkaisuja. Se myös esim. osallistuu alansa tutkimustoimintaan. Keskuksella on oma kirjasto ja arkisto, jotka ovat kaikille avoimia. Maailman musiikin keskuksen aineisto koostuu sen kirjaston ja äänitearkiston kokoelmista. On kirjoja, nuotteja, äänitteitä, filmejä sekä soittimia eri musiikkikulttuureista. Äänitearkistossa on MMK:n kenttämatoilla tehtyjä äänityksiä sekä Global Mobile Studion musiikkiaäänityksiä sekä haastatteluja. Lisäksi MMK:n Finna-osiossa on nähtävillä oman aineiston lisäksi *Kulttuuriusuuskunta Uulun* sekä *Kanteleliiton* ja *Suomen Kansanmusiikkiliiton* kirjasto- ja arkistoaineistoja.

Helsingin kaupungin musiikkikirjastot. Helsingin kaupunginkirjasto on yleisten kirjastojen keskuskirjasto. Se on myös osa pääkaupunkiseudun Helmet-kirjastojen verkostoa. Helmet-kirjastoissa on muutaman vuoden ajan valtavasti karsittu äänitteiden hankintaa. Helsingin kaupunginkirjastossa lainattavat äänitteet on koottu kattavasti kahdeksaan alueelliseen kirjastoon, joilla on musiikkikirjastoperinteitä ja -osaamista. Keskittämällä äänitteet asiantuntijakirjastoihin, asiakkaille taataan monipuolinen ja ajantasainen kokoelma sekä tietopalvelu, eivätkä äänitteet kellu holtittomasti eri kirjastoihin. Muissa Helsingin kirjastoissa musiikkiaäänitteitä on tarjolla vaihtuvina teemallisina kokonaisuuksina. Vaikka äänitteet on keskitetty musiikkikirjastoihin, kaikissa (37) kirjastoissa on saatavilla lainaan muuta musiikkiaineistoa, kuten musiikkiaiheisia kirjoja ja lehtiä, nuotteja ja opetusmateriaalia. Parissa yksikössä on musiikin paikallisaineistoa tai jokin tietty valikoima.

Musiikkiarkisto kerää, säilyttää ja tarjoaa suomalaiseen populaarimusiikkiin (taidemusiikkia ja kansanmusiikkia lukuun ottamatta) liittyvää tietoa ja aineistoa, johon tutkijat ja muut aihepiiristä kiinnostuneet voivat vapaasti tutustua arkiston tiloissa. Runkona ovat musiikkialan toimijoilta ja musiikinharrastajilta saadut lahjoitukset kuten äänilevyt, ääninauhat, videot, valokuvat, haastattelut, nuotit, käsikirjoitukset, musiikkilehdet, musiikkikirjat, sopimukset ja kirjeet. Kokoelma kattaa merkittävän osan suomalaista musiikki- ja kulttuuriperintöä. Joukossa on paljon julkaisematonta aineistoa. Musiikkiarkisto on *tieteellinen äänitearkisto*, jonka aineistoja käytetään tutkimuksessa ja opetuksessa. Musiikkiarkisto tarjoaa *neuvonta- ja tiedonhakupalveluja* sekä julkaisee populaarimusiikin historiaan liittyviä tutkimuksia sekä muuta aineistoa, kuten äänilevyjä. Arkiston kotisivuilta aukeaa runsas open access -verkkomateriaali.

Mukavassa työssä monitaiteisessa ilmapiirissä

– haastateltavana Taideyliopiston kirjastonjohtaja Tommi Harju

Kysymykset ja kuva Tiina Tolonen ● Vastaukset Tommi Harju

Sekä Intervalli-lehden toimituskunnassa että Suomen musiikkikirjastoyhdistyksen hallituksessa on ollut keskustelua siitä, että olisi mukava esitellä Intervallissa henkilöitä, jotka vaikuttavat musiikkikirjastoalalla ja jotka ovat monelle meistä jollakin tavalla vielä tuntemattomia. Tutustuin **Tommi Harjuun** IAMLin kongressissa Riiassa kesällä 2017, ja kun maaliskuussa 2023 pääsin osallistumaan yliopistokirjastojen väliseen henkilökuntavierailuun, tuli mahdolliseksi haastatella Tommia hänen työpaikallaan Helsingissä. Tämän juttusarjan ensimmäinen vieras on siis Tommi Harju.

Olet nyt ollut reilut 6 vuotta johtajana Taideyliopiston kirjastossa. Minkälaisia vuosia nämä ovat olleet?

Vauhdikkaita vuosia kaiken kaikkiaan. Tulin tähän tehtävään joulukuussa 2016, Sibeliuksen-Akatemiassahan olin ollut jo 10 vuotta ennen sitä. Tulin tilanteeseen, jossa kirjasto yhdistyi eli luotiin Taideyliopiston kirjasto, Taideyliopistohan oli ollut jo vuodesta 2013 olemassa ja sitten vasta 2017 yhdistettiin kirjastot. Olimme toki tehneet paljon yhteistyötä itsenäisinä kirjastoina ennen sitä kun tiedettiin, että yhdistyminen tulee. Sitten siinä tulivat YT-neuvottelut heti kärkeen, ja oppimisen käyrä sellaisessa tilanteessa on valtava. Tämä aiheutti myös turbulenssia täällä kirjaston organisaatiossa, kun oli juuri aloitettu yhtenä kirjastona. Tavallaan vetäistään matto alta heti kättelyssä ja joutuu rakentamaan täysin uudelleen sitten sen koko organisaation.

Sen jälkeen tilanteet ovat tasaantuneet, on ollut kaikenlaista mm. palvelualustan vaihto, siirryttiin Voyagerista Almaan ja sitten tuli tämä korona, mikä toi omat juttunsa. Taideyliopistokin toki tässä kehittyy aina rinnalla, on ollut monessa vaiheessa yliopiston sisäistä organisoitumista ja erilaisia asioita kehitettävänä. Vauhdikkaat vuodet on olleet!

Voin kyllä kuvitella ja tuohan tietenkin oli aika kova homma kun tuli Alma-muutos ja sitten korona yhtä aikaa. Ne vaikuttivat monella tavalla teidänkin toimintaanne.

Mehän olimme mukana Alman toisessa aallossa. Korona iski päälle juuri kun toinen aalto oli rakentumassa, mutta toisaalta se vapautti meidän henkilöstön tekemään sellaista tietokannan siivoustyötä mitä Almaan siirtyminen edellytti. Ilman koronaa ei välttämättä siihen olisi ollut mahdollisuutta, että jos nyt haluaa näitä positiivisia hakea. Tavallaan myös henkilöstön kouluttautumiseen, vaikka se tehtiin etänä, oli paljon enemmän mahdollisuuksia. Olen jälkeinpäin miettinyt sitä, että mitä siitä kaikesta olisi tullut jos meillä olisi pyörinyt normaali arki tässä. Olisi varmaan selvitty, mutta lopputulos olisi ollut hyvin toisenlainen.

Taideyliopiston kirjastonjohtaja Tommi Harju.

Mainitsit tässä aiemmin, että olit jo ollut talossa 10 vuotta ennen kirjastonjohtajan pestiä. Olit siis aikaisemmin Kuopiossa.

Kyllä, olin Kuopiossa siellä Sibelius-Akatemian silloisessa Kuopion kirjastossa. Kirjastouran ohella tein väitöskirjan ja myös opetin, vedin siellä kandiseminaaria monta vuotta sivutoimisesti. Minulla on kokemusta siis myös opetuksesta ja tutkimuksesta, mikä tähän nykyiseen tehtävään on ollut ihan omiansa, että tietää sen arjen mitä tutkimuksen ja opetuksen puolella todella tapahtuu ja minkä tyyppisiä aineistoja opiskelijat käyttää. Varsinkin tällaisessa yliopistossa, jossa tutkimus on jollain tavoin taiteellisesta painottunutta, ei puhuta ihan puhtaasti tieteellisestä tutkimuksesta, vaan siellä voi olla taiteellisia elementtejä mukana ja myös se näkökulma on sitten vähän toisenlainen kun humanistisen tiedekunnan musiikkitieteessä tai vastaavassa.

Tuosta on apua varmasti myös kirjastoaineistojen puolesta?

Kyllä, tietää jo valmiiksi että mitä tarvitaan ja mikä on se näkökulma mistä henkilökunta, opettajat ja opiskelijat tulee tähän yliopistoon.

Miten sinä yleensä olet päätenyt kirjastoalalle, oliko se toiveammattisi lapsena?

Ei ollut. Se oikeastaan kirkastui vasta musiikkitieteen opintojen myötä. Musiikkitieteen opintojen ohella olin Jyväskylän yliopistolla sinfoniaorkesterin intendenttinä neljä vuotta ja tein melkein enemmän intendentin hommaa kuin sitten opiskelin. Välillä se vei mukanaan, mutta siinä myös tuli sellainen jotenkin "kirkastus" että työkseen voisi tehdä jotain muuta. Meillä oli todella hyvä musiikin laitoksen kirjasto siellä Jyväskylässä ja erittäin hyvä ja taitava kirjastonhoitaja **Hannele Saari**. Tätä kautta sitten kun tein valtionhallinnon harjoittelun myös siellä Musica-kirjastossa, lähti oikeastaan kiinnostus kaikkeen tähän.

Sinusta olisi siis voinut ihan hyvin tulla jotakin muutakin!

Olisi kyllä, musiikkitiedehän avaa mahdollisuuden vaikka mihin. Se on koulutusala, joka ei valmista sinänsä mihinkään ammattiin. Tämä oli myös sitten kun tajusin, että kirjastoala voisi olla sellainen, niin halusin kumminkin itselleni jonkun niin sanotun ammattipätevyyden ja opiskelin sitten nämä kirjastoalan opinnot siinä ohessa. Pystyy sitten tekemään jotakin muuta, jos tilanne tulee sellaiseksi.

Onko sinulla jossakin vaiheessa ollut mielessä jatkaa vielä opintoja?

Opintoja ei niinkään, mutta elättelen haaveita, että jossain vaiheessa pystyisin jatkamaan tutkimusta.

*Jäikö **Waltherista**¹ vielä joku kivi kääntämättä?*

Jäi aika montakin kiveä. Englanninkielinen versio, muokattu versio, kaupallinen versio väitöskirjasta, tiedän että sille olisi kysyntää ihan takuulla ja tätä myös minun vastaväittäjäni painottivat lausunnossaan, että olisi tärkeää, että tästä jatkettaisiin. Sitten tuli uusi työ ja kaikki tämä edellä kuvattu. Muutama vuosi sitten ennätin vielä kirjoittaa pari artikkelia, mutta nyt se on kyllä aika lailla pysähdyksissä ollut. Edelleenkin Kuopiossa käyn tuntiopettajuutta tekemässä, muutamia luentokertoja on ja joitain ohjattavia on edelleenkin, että pysyy vähän kosketus siihen akateemiseen maailmaan. Se on kiva.

Voi tosiaan kuvitella, että työsi vie aika paljon kaistaa.

Kyllä se vie, että sitten pitäisi hakea apurahaa ja ihan jättäytyä taas virkavapaalle tai toimivapaalle vähäksi aikaa.

Nyt tässä on vähän seikkailtu keskustelussa Kuopiossa ja Jyväskylässä, ja tiedän, että teillä on Kuopiossa yhteistyötä Savonia-ammattikorkeakoulun suuntaan eli sinulla on siis kosketusta amk-maailmaan. Erityisesti jos mietitään musiikin koulutusta, musiikkitiedettä, musiikkikasvatusta ja musiikkipedagogikoulutusta, niin millä tavalla amk-kirjastojen ja yliopistokirjastojen yhteistyötä voitaisiin kehittää? Meitä musiikkikirjastolaisia Suomessa on tosi vähän, ja me olemme maantieteellisesti osittain aika kaukana toisistamme. Olisiko tällaista yli organisaatiorajojen menevää yhteistyötä mahdollista kehittää, voisiko esimerkiksi FUNin ja AMKIT-konsortion välillä olla jotakin sellaista?

Minähän toimin tosiaan myös nyt FUNin eli Suomen yliopistokirjastojen verkoston puheenjohtajana seuraavat kaksi vuotta. Tässä on tosiaan yhteys Kuopioon, kun AMKIT-konsortion puheenjohtajana on Mira Juppi Savonia-ammattikorkeakoulusta, ja tunnen hänet jo monen vuoden ajalta ennestään. Siltä pohjalta on helppo tehdä yhteistyötä, kun meillä on säännöllisiä tapaamisia AMKITin ja FUNin työvaliokunnan ja joryn välillä, niin tätä kautta meillä on tällaista organisaatioiden tai tavallaan eri sektorien yhteistä toimintaa ja näen sen hyvin tärkeänä. Sitten jos mennään ihan musiikkikirjastotyöhön, niin se on toki osa sitten vaan sitä kirjastojen työtä, meille toki täällä Taideyliopistossa tosi olennainen ja keskeinen, mutta muualla ei välttämättä niinkään. Siihen täytyisi varmaan miettiä jotain yhteistyön muotoja. Yksi on ainakin FUNin sisällä tämä henkilökuntavierailu missä sinä olet parhaillaan, että sitä kautta pääsee tutustumaan kyllä.

¹ [Harju, Tommi \(2015\). Kirjeitä, kirjoja ja musiikillisia pienyhteisöjä : Johann Gottfried Waltherin \(1684-1748\) merkitys kanonisoituneessa musiikinhistoriassa](#)

Sinä olet aika jännittävässä paikassa nyt kun tammikuussa tulit valituksi pienestä erikoisesta yliopistosta FUNin puheenjohtajan tehtävään. Koetko, että pystyt nyt jotenkin enemmän vaikuttamaan siihen, että nyt pienellä on tavallaan isompi ääni?

En tiedä onko isompi ääni, mutta on ainakin painoarvoa enemmän. Ja kyllä se toisaalta tekee myös näkyväksi, että missä tahansa yhteistyössä sen pienenkin merkitys on yhtäläinen kuin isomman. FUNissa on ollut perinne, että yleensä puheenjohtaja tulee isommasta organisaatiosta, mutta nyt me muutimme myös sitä mallia, jolloin mahdollistui, että pienemmästä organisaatiosta voi tulla puheenjohtaja. Mietittiin innovatiivisesti uusi ratkaisu tähän ja tämä näyttää toimivan hyvin. Ettei kauheasti jäykistytäkään siihen, että jos pitäisi aina mennä vuosikaudet samalla meiningillä vaan kehitettävä ja norjistettava vähän tätä kaikkea tekemistä.

Tuntuu erikoiselta, että yhteistyö voi jäädä vain muutamien kirjastoihmisten väliseksi, kun tunnemme toisemme pitkältä ajalta. Meillähän toimi amk-kirjastojen musiikki-ihmisten keskuudessa pitkään Ammus-ryhmä. Keskusteltiin, käsiteltiin yhteisiä asioita, kun ei sitä musiikkikollegaa välttämättä ollut kovin lähellä. Ammus-ryhmässä huomattiin, että on hirveän tärkeää päästä puhumaan semmoisen ihmisen kanssa, joka tietää mistä puhutaan, mutta eihän se saisi jäädä vapaaehtoisuuden varaan. Kun on kysymys pienestä maasta, pienestä kielialueesta ja tällaisesta harvinaisemmasta aiheesta, niin ne voimavarat pitäisi yhdistää jotenkin järkevästi.

Ei todellakaan saisi jäädä.

Olin itse asiassa kokonaan unohtanut tämän Ammus-ryhmän. Ehdottomasti siis kyllä olen yhteistyön kannalla ja tämä itse asiassa näkyy meidän yliopistokirjastojen verkoston toimintasuunnitelmassa mikä on nyt laadittu kahdelle vuodelle. Siinä korostuu yhteistyö eri sektoreiden välillä. Se on toki sellaista vähän ylemmän tason, mutta koen itse kauhean tärkeäksi yhteistyön, ja Suomi on kuten totesit, todella pieni maana. Korkeakoulukenttä on pieni, kun verrataan mihin tahansa muuhun isompaan maahan, niin yhteistyötä saa tehdä.

Sitten toisaalta musiikkikirjastotyön yhtenä tärkeänä instanssina näen Suomen musiikkikirjastoyhdistyksen, vaikka siinä on laajemminkin sekä yleiset kirjastot että korkeakoulukirjastot mukana, se on kumminkin musiikkikirjastotyön kannalta äärimmäisen tärkeä kokonaisuus.

Suomen musiikkikirjastoyhdistyksen puolella on herännyt vähän huolta musiikkikirjastolaisten tulevaisuudesta. Kun koulutusta ajetaan alas koko ajan ja kirjastoalan koulutusta hyvinkin paljon, että mistä niitä uusia musiikkikirjastolaisia sitten tulee?

Tämäpä tämä. Olen nyt yli 15 vuotta ollut alalla työelämässä. Silloin kun itse valmistuin ja olin siirtymässä työelämään, niin tilanne oli ihan toinen. Tämän muutoksen on tässä kyllä huomannut kaikkienensa. Onko meillä tulevaisuudessa tällaisia koska nyt nähdään tämä humanismin alasajo joka paikassa.

Ymmärrän todella hyvin tiukat taloudelliset tilanteet missä yliopistot tällä hetkellä on, mutta että onko se humanismi aina se ensimmäinen missä kannattaisi leikata, että voisiko tätä miettiä jotenkin myös muuten? Tiedän että on humanistit ei ole välttämättä niitä ahkerimpia artikkelien kirjoittajia tai rahoitusten hakijoita, mutta siitä huolimatta kannan tätä humanismin soihdun kyllä korkealla edelleen.

Musiikkikirjastotyössä tarvitaan nyt paljon sellaisia taitoja, jotka eivät olleet ollenkaan välttämättömiä joskus 20 vuotta sitten, mutta se ei katoa mihinkään, että sinulla täytyy olla jonkunlainen kompetenssi musiikkiaineistosta. Kaikkeahan voi oppia pintapuolisesti, mutta se monesti ei riitä.

Kyllähän se työ tekijänsä neuvoo tiettyyn asti, mutta täytyy siihen olla myös jonkinlainen kiinnostus siihen tekemiseen ja varmaan aika moni on myös musiikin harrastaja jollakin lailla. Jos joskus tulee mahdollisuus rekrytoida joku, niin tietyt musiikin opinnot on eduksi. Ne ei välttämättä ei ole ratkaiseva tekijä varsinkaan muuttuvassa työympäristössä ja vaatimuksissa, mutta totta kai se auttaa niin kun sisäistämään sitä, että mihin tulee. Ja mikä on se perinne tavallaan siinä kirjaston taustalla, isompi kulttuuriperinne, niin ilman muuta sillä on merkitystä.

Ajatellaan esimerkiksi sävellajiasiaa, kyllä meiltäkin tullaan kysymään ihan tuolla asiakaspalvelussa että onko teillä tätä laulua tässä sävellajissa ja nyt jos ihminen ei hallitse tai edes tiedä mikä sävellaji on, niin siinä ollaan aika ulapalla. Kyllä jotkut tällaiset alaan liittyvät perustaidot täytyy olla hanskassa. Saman voisin kuvitella itsekin jos menisin jonnekin tekniikan alan kirjastoon, olisin aika kuutamolla siellä kyllä.

Alussa kuvasit aika paljon näitä haasteita mitä työssäsi on ollut. Mikä on sinun mielestäsi ollut parasta tässä työssä?

Tässä on paljon hyviä piirteitä. Tykkään tästä yliopistosta, tämän monitaiteisesta ilmapiiristä. Tykkään paitsi musiikista, myös kuvataiteet ja teatteri ovat tosi tärkeitä. Tämä muodostaa hyvän yhdistelmän ja taideyliopisto menee koko ajan eteenpäin mitä on ilo katsoa. Me täytetään nyt 10 vuotta, että kuten kuka tahansa yhdistyvä organisaatio tietää, että pieniä töyssyjä matkalla on, mutta kyllä tässä mennään hyvään suuntaan. Työ tuottaa minulle iloa ja pääsen tekemään uusia asioita. Kun tietää tutkimuksen tarpeita omasta näkökulmastaan, mitä se on laajemmin ja opetuksen tarpeet myös, siinä näkee, että menneestä on hyötyä kun ratkoo näitä uusia haasteita. Olen sillä tavalla kyllä hyvin tyytyväinen tähän kaikkeen.

Tosiaan on viimeiset 10 vuotta ollut kaikenlaisia muutoksia, ei pelkästään se, että tässä on syntynyt Taideyliopisto. Tänä aikana myös avoin tiede ja tutkimus sekä niiden merkitys on tullut hirveän tärkeäksi.

Vedän Taideyliopistossa avoimen tieteen ja tutkimuksen työryhmää nyt vuoteen 2024 asti. Se on ihan olennainen osa nyt kirjaston uutta vakiintunutta toimintaa. Myös meidän kirjastossa on minun aikana pystytetty nyt kaikki meidän tarjoamat tutkimuksen palvelut. On aineistohallintaa, julkaisuneuvontaa ja kaikkea, niitä ei ollut silloin kun aloitettiin. Se on ollut minulle iso satsaus ja toisaalta myös resurssien siirtoa sitten kun resurssi ei kasva. Se täytyy jostain löytää ja se vaikuttaa sitten kokonaistekemiseen, mutta kumminkin nämä on sellaisia tulevaisuuden ja uusia tekemisiä mitkä ei tule vähenemään missään tapauksessa. Parhaassa tapauksessa tuo sellaisen lisän tähän meidän kaikkeen tekemiseen ja tavallaan vahvistaa meidän perinteisempää tekemistä myös.

Avoimen tieteen seuranta, joka toteutettiin menneenä vuonna osoittaa, että meillä Taideyliopistossakin kasvua on ollut, ja sijoitumme tasolle 2. Tämä avoimen tieteen kehittäminen kuitenkin vaatii tekijöitä ja sitten jos organisaatio on pieni niin kehittyminen on hitaampaa.

Taidepuolen osalta avoimessa tieteessä on aina omat kysymyksensä. Ne on ihan omat erityiskysymyksenä, vaikka itse toisaalta yritän välttää korostamasta sitä, että taideala olisi

aina poikkeus. Ei siihen voi aina vedota, mutta kyllähän se on ihan selkeää, että kun ajatellaan käsitepareja avoin tiede ja tekijänoikeudet, avoimet lisenssit ja tekijänoikeuslisenssit, jo tässä tulee sellainen törmäys että se avoimen tieteen realismi on myös tuotava tässä esille, ainakin meidän yliopiston kontekstissa. Tekijänoikeus menee kumminkin aina avoimuuden edelle, taiteilijan on saatava omistaa se, mitä hän on itse luonut. Sitä ei voi avata täysin että vaikka toisaalta taide on avointa ja yleisölle asioita tarjoavaa. Siinä on hyvin toisenlaiset säännöt millä se etenee. Käy hyvin mielenkiintoiseksi hyvin nopeasti, kun alkaa pohtimaan niitä avoimen tieteen vaatimuksia, joita kansallisesti asetetaan.

Näin haastattelun lopuksi vielä. Minä seuraan sinua monessakin mediassa ja tiedän että sinä maalaat uskomattoman hienoja ikoneita ja sinulla on myös viherpeukalo. Missä näet itsesi 10 vuoden kuluttua, puutarhatöissä, ikoneita maalaamassa vai tutkimusta tekemässä?

Luulen varmaan että näitä kaikkia, ne tasapainottavat hyvin toinen toistaan. Työelämä ja oma elämä on hyvä pitää erillään, sen olen tässä oppinut ja vapaa-ajalla on hyvä tehdä niitä asioita mistä itse tykkää. Minulle niitä on ikonien maalaaminen ja soittaminen ja kesäisin puutarhanhoito.

Siinä harrastaessaan, soitti tai maalasi tai kitki puutarhassa, niin jännästi se alitajunta kumminkin askartelee eri asioiden parissa, vaikkei ne ole siinä nyt koko ajan mielessä. Voi jopa tehdä jonkun ratkaisun siellä. Kuntoliikunta on myös tässä erittäin hyvä väline, se on sellainen keino millä pääsee miettimään ja puhdistamaan ajatuksia ja siinä saa myös jaksamisen välineitä hyvin mukaan. ■

Muusikko ja panimomestari

Suomen musiikkikirjastoyhdistys on julkaissut maaliskuussa 2023 muusikko ja panimomestari **Yrjö Mannersalon** pienoiselämäkerran. Sen on koonnut ja kirjoittanut Salon kaupungin kirjaston johtaja **Jaakko Lind**, itsekin monipuolinen muusikko, soittinrakentaja ja puutarhuri.

Mannersalon elämänvaiheet ovat kiinnostavia sekä suomalaisen populaarimusiikin että panimotoiminnan näkökulmasta. Molemmissa Mannersalo kuului suomalaisittain ennakkoluulottomiin pioneereihin.

Kirjaa voi lämpimästi suositella jokaiselle suomalaisen musiikin vaiheista kiinnostuneelle. Tässä linkki [verkojulkaisuun](#).

Jaakko Lind

Yrjö Mannersalo
Muusikon muotokuva

Suomen musiikkikirjastoyhdistys

Suomalaista kuoromusiikkia Amerikan-markkinoille – ACDA 2023 Cincinnati

Teksti ja kuvat Kari Laitinen

Suomalaiset kuoromusiikin kustantajat ja jakelijat osallistuivat helmikuussa 2023 Ohion Cincinnatiin järjestettyyn Amerikan kuoronjohtajayhdistyksen (*American Choral Directors Association ACDA*) valtakunnalliseen konferenssi- ja messutapahtumaan. Tämä kahden vuoden välein järjestettävä tapahtuma kokoaa yhteen tuhansia kuoromusiikin ammattilaisia eri puolilta Pohjois-Amerikkaa, ja mukana on monia osanottajia myös Euroopasta ja Aasiasta.

Konserttien ja kuoronjohtajien esitelmä- ja koulutustilaisuuksien lisäksi konferenssin yhteydessä järjestettiin näyttely- ja messutapahtuma, joissa eri alojen yhtiöt esittelivät kuoroille suunnattuja tuotteita ja palveluja. Paikalla oli satakunta näytteilleasettajaa, joiden joukossa oli perinteisten nuottikustantajien ja -jakelijoiden lisäksi sekava joukko kuorofestivaalien ja esiintymismatkojen järjestäjiä, kuorojaan mainostavia yliopistoja sekä kuoroasujen valmistajia.

Tänä vuonna Music Finland tuotti messuille suomalaisen kuoromusiikin näyttelyosaston, johon Fennica Gehrman ja Sulasol osallistuivat omilla nuottijulkaisujaan. Lisäksi esillä oli Music Finlandin julkaisemia suomalaisten säveltäjien kustantamattomia kuoroteoksia.

Music Finlandin järjestämät messumatkat on suunnattu suomalaisille yhtiöille, jotka tähtäävät kansainvälisille markkinoille. Aikaisempina vuosina suomalaiset taidemusiikin kustantajat ovat osallistuneet yhteisellä messuosastolla Frankfurtin musiikkimessuille sekä muutaman kerran Music China -messuille Shanghaissa. Viime vuosina Frankfurtin messujen merkitys on kuitenkin vähentynyt, eikä niitä ole pandemiavuosien jälkeen enää järjestetty. Tämän vuoksi alan toimijoille on ryhdytty etsimään uusia vientitapahtumia.

Messuosastolla mukana olleilla Fennica Gehrmanilla ja Sulasolilla on kummallakin laaja ja monipuolinen kuoromusiikkikatalogi, joka sisältää useiden kansainvälisen tason säveltäjien teoksia. Fennica Gehrmanilla on historiallisten **Sibeliuksen** ja **Madetojan** lisäksi runsaasti muun muassa **Einojuhani Rautavaaran** kuorotuotantoa sekä nuoremmista säveltäjistä **Alex Freemanin** ja **Matthew Whittallin** musiikkia. Lisäksi se edustaa kuoromusiikistaan tunnettuja virolaissäveltäjien **Veljo Tormiksen** ja **Urmäs Sisaskin** teoksia. Sulasolin säveltäjistä maailmalla tunnetaan parhaiten Jaakko Mäntyjärvi, jonka kansainvälistä uraa kustannusyhtiö on edistänyt määrätietoisesti yhdessä säveltäjän kanssa. Mäntyjärvi oli Sulasolin mukana tälläkin matkalla esittelemässä tuotantoaan amerikkalaiselle kuoroväelle.

Suomalaisen musiikin messuosasto suurilla Amerikan markkinoilla oli pieni, mutta tehokas, ja se näytti kiinnostavan monia messukävijöitä. Allekirjoittanutta lukuun ottamatta kaikilla mukana olleilla oli vankka kuorotausta, joten tarjolla oli paljon tietoa suomalaisesta kuorolaulusta ja -musiikista. Fennica Gehrmanin **Jukka Jokitalo** toimii kuoronjohtajana ja laulajana monissa helsinkiläiskuoroissa, ja myös Sulasolin **Reijo Kekkonen** on pitkän linjan kuoroaktiivi. Lisäksi Kekkonen on jo vuosien ajan tutustunut työnsä kautta kansainväliseen kuoromaailmaan ja tehnyt suomalaista kuoromusiikkia tunnetuksi maailmalla. Hänen laajasta kontaktiverkostostaan oli paljon apua myös tässä tapahtumassa.

Jaakko Mäntyjärven musiikki tunnetaan kuoropiireissä verrattain hyvin ja säveltäjän läsnäolo houkutti paljon väkeä messuosastolle. Moni messuvieras pyysi Mäntyjärven nimen kirjoitusta nuotteihin ja halusi päästä samaan kuvaan hänen kanssaan. Välillä tuntui kuin olisi matkalla kuoromaailman poptähden kanssa. Suuren osan ajasta säveltäjällä oli omia sävellystilauksiin ja teosten esityksiin liittyviä tapaamisia.

Kaiken kaikkiaan kuorotapahtumaan osallistuminen oli kustantajien kannalta onnistunut. Sulasolille ja Jaakko Mäntyjärvelle se oli jatkoa yhteiselle kansainvälistymistyölle, ja myös Fennica Gehrmanin parikymmentä vuotta sitten aloittama Einojuhani Rautavaaran musiikin Amerikan-valloitus meni askelen eteenpäin. Suomalaisen musiikin edistämisessä ja nuottien kustannustoiminnassa ei yleensä odoteta pikavoittoja, vaan menestys vaatii vuosia kestävästä pitkäjänteistä työtä. Onkin sanottu, että taidemusiikin kustantajien kvartaali on 25 vuotta. ■

Päätoimittajan kolumni: Ei nimi yhdistystä pahenna – vai pahentaako?

Teksti Tiina Tolonen

Suomen musiikkikirjastoyhdistys ry on perustettu vuonna 1979. Nimi(hirviö) kalskahtaa todellakin tuohon ajankohtaan sopivalta, hyvin viralliselta ja vakavasti otettavalta. Nyt, vuonna 2023 se vaikuttaa jokseenkin keski-ikäiseltä, aika jähmeältä ja pysähtyneisyyden aikaa kuvaavalta.

Mahdollinen nimenmuutos on ollut esillä muutamaan kertaan sekä yhdistyksen vuosikokouksessa että hallituksen kokouksessa. Siitä on käyty pitkiä monipolvisia keskusteluja (miksihän päätoimittajan mieleen putkahtivat juuri sanat ”trokee” ja ”spondee?”), mutta yksimielisyyttä uudesta nimestä tai yleensä sen tarpeesta ei ole saavutettu. Vanha nimi tuntuu kuin turvarievulta, johon on hyvä tarrautua ja jonka taakse voi piiloutua hankalissa tilanteissa.

Suomen musiikkikirjastoyhdistys ry kertoo olevansa aatteellinen järjestö, jonka tehtävänä on edistää suomalaisten musiikkikirjastojen toimintaa ja niiden tarjoamia palveluja. Olen itse yhdistyksen perustamisen aikoihin ollut kuluttamassa ala-asteen koulun penkkejä, joten minulla ei ole käsitystä siitä, millä tavalla tuo aatteellisuus käytännössä tuolloin näkyi ja toteutui. Kun liityin jäseneksi kirjastoalan opintoja aloitellessani viime vuosituhanella, tärkein syy liittymiseen oli mahdollisuus verkostoitua muiden samoinajattelevien kanssa (aatteellisuuttako?) sekä oman ammatti-identiteetin vahvistaminen. Musiikkikirjastonhoitajuus oli mielestäni mahtavinta mitä ajatella saattoi.

Nyt on vahvasti tullut tunne siitä, että nimenmuutos saattaisi olla tarpeen. Samalla on pyhädyttävä miettimään, mitä haluamme yhdistyksestä kertoa ulospäin ja mikä on sen missio muuttuvassa kirjastomaailmassa. Yhdistyksenä tuskin pystymme edistämään kovinkaan paljon suomalaisten musiikkikirjastojen toimintaa, mutta meillä on hieno mahdollisuus tuoda niiden tehtävää ja merkitystä näkyväksi. Meillä on yhdistyksen myötä mahtava foorumi jakaa hiljaista tietoa, toimia uusien ideoiden hautomona ja tarvittaessa olla yhteisenä rintamana puolustamassa musiikkikirjastojen asemaa. Yhdistys voi luoda Suomeen eräänlaisen musiikkikirjastolaisten ”osaamisrihmaston”, josta olemassa olevana esimerkkinä toimii MUSKA-ryhmä, joka juuri huhtikuussa julkaisi avoimen itseopiskelumateriaalin musiikin tiedonhakua varten. Ryhmäläiset tulevat ympäri maan erilaisista kirjastoista ja organisaatiosta, mutta tavoite on yhteinen ja tulos kaikkien hyödynnettävissä.

Myönnän rehellisesti, että olen tähän saakka ollut hieman muutosvastarintainen. Miksi mennä muuttamaan pitkään hyvin palvellutta nimeä? Syy on juuri tuossa, tuttu ja turvallinen on aikansa elänyt, väritön ja hajuton. Mutta mikä yhdistyksen nimi sitten voisi olla? Millainen olisi nimi, joka kertoo modernista ja ajan hermolla olevasta yhdistyksestä, joka kiinnostaisi myös nuoria, tulevia musiikkikirjastolaisia tai juuri työuransa aloittaneita? Minkä nimisen yhdistyksen jäsen SINÄ haluaisit olla? Siitä voisi olla yhdistyksen tuleva jäsenvastaava **Marko Niemelä** myös kiinnostunut :) ■